

Okrožnica

LUMEN FIDEI

papeža Frančiška
škofom, duhovnikom in diakonom,
Bogu posvečenim osebam in
vsem krščanskim vernikom

O VERI

1. LUČ VERE: s tem izrazom je izročilo Cerkev označilo veliki dar, ki nam ga je prinesel Jezus. V Janezovem evangeliju se Jezus takole predstavi: »Jaz sem prišel na svet kot luč, da nihče, kdor vame veruje, ne ostane v temi« (Jn 12,46). Tudi sveti Pavel se izrazi s temi besedami: »Bog, ki je rekel: 'Iz teme naj zasveti luč,' je zasvetil v naših srcih« (2 Kor 4,6). V poganskem svetu, lačnem luči, se je razvilo češčenje boga Sonca; ob vzhajanju so ga imenovali *Sol invictus – nezmagano Sonce*. Tudi če je sonce vzhajalo vsak dan, so dobro razumeli, da je bilo nezmožno izžarevati svojo svetlobo na celotno človekovo bivanje. Sonce namreč ne razsvetljuje vse stvarnosti, njegov žarek ne more dospeti do smrtne sence, kjer se človekovo oko zapre njegovi svetlobi. Sveti mučenec Justin trdi: »Nikoli ni bilo mogoče videti človeka, ki bi bil pripravljen umreti za svojo vero v sonce.«¹ Kristjani so se zavedali velikega obzorja, ki jim ga je odkrila vera, zato so Kristusa imenovali resnično sonce, »katerega žarki dajejo življenje.«² Marti, ki joku zaradi smrti svojega brata Lazarja, Jezus reče: »Ali ti nisem rekel, da boš videla Božjo slavo, če boš verovala?« (Jn 11,40). Kdor veruje, vidi; vidi z lučjo, ki razsvetljuje celotno pot, ker prihaja k nam od vstalega Kristusa, zvezde Danice, ki nikoli ne zaide.

Varljiva luč?

2. In vendar, ko govorimo o tej luči vere, lahko začutimo ugovor mnogih sodobnikov. V novem veku so mislili, da je takšna luč lahko zadostovala za antične družbe, da pa je nekoristna za nove čase, za odraslega človeka, ponosnega na svoj razum, željnega na novo raziskati prihodnost. V tem smislu se je vera kazala kot varljiva luč, ki je ovirala človeka, da bi se drzno odpravil v obnebe. Mladi Nietzsche je spodbujal svojo sestro Elizabeto, naj si drzne stopiti na »nove poti« »v negotovosti samostojne hoje«. In dodal: »Na tej točki se ločujejo poti človeštva: če hočeš doseči dušni mir in srečo, kar veruj. Če pa hočeš biti učenec resnice, tedaj raziskuj.«³ Verovanje naj bi nasprotovalo iskanju. Na tej podlagi je Nietzsche

razvil svojo kritiko krščanstva, češ da je zmanjšalo pomembnost človeškega bivanja, ker je življenju odvzelo novost in pustolovščino. Vera naj bi bila torej slepilna luč, ki nam kot svobodnim ljudem ovira pot v prihodnost.

3. V tem procesu so vero končno povezovali z mrakom. Mislili so, da jo je mogoče obvarovati, najti zanjo prostor, da bi mogla sobivati z lučjo razuma. Prostor za vero se je odpiral tam, kjer razum ni mogel razsvetljevati, tam, kjer človek ni več mogel priti do gotovosti. Vero so torej dojemali kot skok v prazno, ki ga naredimo zaradi pomanjkanja luči, ker nas žene slep občutek; ali kot subjektivno luč, ki je morda zmožna ogreti srce in prinesti osebno tolažbo, vendar je ni mogoče predložiti drugim kot objektivno in skupno luč za osvetljevanje poti. Polagoma pa se je vendar pokazalo, da luč samostojnega razuma ne zmore dovolj osvetliti prihodnosti. Ta na koncu ostane v mraku in pusti človeka v bojazni pred neznanim. Tako se je človek odpovedal iskanju velike luči, velike resnice, in se zadovoljil z majhnimi lučmi, ki osvetljujejo kratek trenutek, a ne zmorejo pokazati poti. Brez luči vse postane nejasno; nemogoče je razlikovati dobro od zla, pot, ki vodi k cilju, od tiste, ki nas sili hoditi v ponavljajočih se krogih, brez smeri.

Luč, ki jo moramo znova odkriti

4. Zato je nujno znova odkriti naravo luči, ki je lastna veri. Kadar namreč zamre njen plamen, tudi vse druge luči na koncu izgubijo svojo moč. Luč vere ima namreč edinstveno naravo, da je zmožna razsvetliti *celotno* človekovo bivanje. Ker je ta luč tako mogočna, ne more izhajati od nas samih; priti mora od prvotnejšega izvira, skratka, priti mora od Boga. Vera se poraja iz srečanja z živim Bogom, ki nas kliče in nam razodeva svojo ljubezen, ljubezen, ki je pred nami in na katero se moremo nasloniti, da bi bili krepki in bi gradili življenje. Ta ljubezen nas preoblikuje, da dobimo nove oči. Doživljamo, da je v njej velika obljuba polnosti in odpre se nam

pogled v prihodnost. Vera, ki jo prejmemo od Boga kot nadnaraven dar, se javlja kakor luč za potovanje, luč, ki usmerja našo pot v času. Po eni strani izhaja iz preteklosti, je luč poglobitnega spomina, luč Jezusovega življenja, kjer se je razodela njegova ljubezen, na katero se moremo popolnoma zanesti, saj je zmožna premagati smrt. Ker je Kristus vstal in nas priteguje onkraj smrti, pa je vera hkrati luč, ki prihaja iz prihodnosti. Pred nami odpira velika obzorja in nas onkraj naše osamljenosti vodi v prostranost občestva. Tedaj razumemo, da vera ne prebiva v mraku; razumemo, da je vera luč za naše temine. Dante v svoji Božanski komediji, potem ko je izpovedal svojo vero pred svetim Petrom, opiše vero z besedami: »To je živa iskra, / ki buhne v plamen z neugnano silo / in kakor zvezda v meni soj razliva.«⁴ Rad bi govoril prav o tej luči vere, da bi rasla in razsvetljevala sedanost ter postala zvezda, ki kaže obzorja naše poti, v času, ko človek še posebej potrebuje svetlobo.

5. Gospod je pred svojim trpljenjem zagotovil Petru: »Molil sem zate, da ne opeša tvoja vera« (Lk 22,32). Nato ga je prosil, naj »potrjuje brate« v isti veri. V zavesti naloge, zaupane Petrovemu nasledniku, je Benedikt XVI. razglasil *leto vere*. To je čas milosti, ki nam pomaga, da bi začutili veliko veselje verovanja, poživili doje-manje prostranosti obzorij, ki jih odpira vera, da bi jo izpovedovali v njeni enotnosti in celovitosti, zvesti Gospodovemu spominu, podprti z navzočnostjo in delovanjem Svetega Duha. Prepričanje vere, ki napravlja življenje veliko in polno, oprto na Kristusa in na moč njegove milosti, je oživljalo poslanstvo prvih kristjanov. V Poročilih o mučencih beremo pogovor med rimskim prefektom Rustikom in kristjanom Hieraksom: »Kje so tvoji starši?« je sodnik vprašal mučenca. Ta je odgovoril: »Naš pravi oče je Kristus, in naša mati je vera v njega.«⁵ Za te kristjane je bila vera kot srečanje z živim Bogom, razodetim v Kristusu, »mati«, saj jih je rodila, spočela v njih božje življenje, omogočila novo izkustvo, svetel pogled na življenje, za kar so bili pripravljene javno pričevati do konca.

6. *Leto vere* se je začelo ob 50-letnici odprtja drugega vatikanskega koncila. To sovpadanje nam pomaga uvideti, da je bil drugi vatikanski cerkveni zbor koncil o veri.⁶ Povabil nas je, da ponovno postavimo v središče svojega cerkvenega in osebnega življenja prvenstvo Boga v Kristusu. Cerkev namreč nikoli ne predpostavlja vere kot cenenega dejstva, ampak ve, da moramo ta Božji dar hraniti in krepiti, da bi še naprej vodil njeno pot. Drugi vatikanski koncil je pripomogel, da je vera zablestela znotraj človeškega izkustva in da spremlja sodobnega človeka na njegovi poti. Tako se je pokazalo, kako vera obogati človeško bivanje v vseh njegovih razsežnostih.

7. Ta premišljevanja o veri so tesno povezana z vsem, kar je cerkveno učiteljstvo izreklo o teologalnih ali božjih krepostih,⁷ in želijo dopolniti to, kar je Benedikt XVI. napisal v okrožnicah o ljubezni in upanju. Prvo verzijo okrožnice o veri je že skoraj dokončal. Za to sem mu globoko hvaležen. V Kristusovem bratstvu sprejemam njegovo dragoceno darilo in besedilu dodajam še nekaj misli. Petrov naslednik, včeraj, danes in jutri, je namreč vedno poklican »potrjevati brate« v tistem neprecenljivem zakladu vere, ki ga Bog daje kakor luč na pot vsakemu človeku.

V veri, Božjem daru, kreposti, ki nam jo Bog nadnaravno vlije, spoznavamo, da nam je bila podarjena velika Ljubezen. Spoznavamo, da nam je Bog naklonil dobro besedo. Ko sprejmemo to besedo, ki je Jezus Kristus, učlovečena Beseda, nas Sveti Duh preoblikuje, razsvetljuje našo pot v prihodnost, in stori, da v nas rastejo peruti upanja, da bi z veseljem hodili po njej. Vera, upanje in ljubezen v čudovitem prepletanju sestavljajo dinamizem krščanskega življenja naproti polnemu občestvu z Bogom. Kakšna je ta pot, ki jo vera odpira pred nami? Od kod prihaja njena mogočna luč, ki zmore razsvetliti pot uspešnega in rodovitnega življenja, polnega sadov?

PRVO POGlavJE

Ljubezen smo sprejeli z vero (prim. 1 Jn 4,16)

Abraham, naš oče v veri

8. Vera nam odpira pot in spremlja naše korake v zgodovini. Zato moramo, če hočemo razumeti, kaj je vera, opisati njen potek, to je najprej v Stari zavezi izpričano pot verujočih ljudi. Posebno mesto gre Abrahamu, našemu očetu v veri. V njegovem življenju se dogaja nekaj silovitega: Bog mu spregovori svojo besedo, razodene se mu kot Bog, ki govori in ga kliče po imenu. Vera je vezana na poslušanje. Abraham ne vidi Boga, a sliši njegov glas. Na ta način prejme vera osebnostno naravo. Bog se ne izkazuje kot Bog nekega kraja in tudi ne kot Bog, ki je vezan na poseben sveti čas. Bog se izkazuje kot oseba, kot Bog Abrahamov, Izakov in Jakobov, ki zmore stopiti v stik s človekom in z njim skleniti zavezo. Vera je odgovor na besedo, ki je osebni nagovor; vera je odgovor Osebi, ki nas kliče po imenu.

9. Sporočilo te besede Abrahamu obstaja v klicu in obljubi. Najprej je klic, naj odide iz svoje dežele, zahteva, da se odpre novemu življenju, začetek izhoda, ki ga napoti v nepričakovano prihodnost. Pogled, ki ga vera podeli Abrahamu, bo nato vedno povezan s tem korakom, ki ga mora storiti naprej. Vera »vidi« toliko, kolikor gre naprej in vstopa v prostor, ki ga je odprla Božja beseda. Ta beseda vsebuje poleg tega obljubo: tvoje potomstvo bo številno, ti boš oče velikega ljudstva (prim. 1 Mz 13,16; 15,5; 22,17). Res je, da je Abrahamova vera, kolikor je odgovor na vna-

prejšnjo besedo, vedno dejanje spomina. Vendar se to spominjanje ne oklepa preteklosti, ampak se bo moglo odpirati prihodnosti in razsvetljevati korake na poti, ker je spomin na obljubo. Tako vidimo, da je vera kot spomin na prihodnost – *memoria futuri* – tesno povezana z upanjem.

10. Od Abrahama se zahteva, da se zaupno izroči tej besedi. Vera doume, da je beseda, ta na videz bežna, začasna resničnost, če jo izgovori zvesti Bog, tisto najbolj gotovo in neomajno, kar lahko obstaja, tisto, kar omogoča nepretrganost naše poti v času. Vera sprejme to besedo kot varno skalo, na kateri more človek graditi s trdnimi temelji. Zato Sveto pismo vero označuje s hebrejsko besedo *'emûnah*, kar je izpeljano iz glagola *'amàn*, ki v svojem korenu pomeni »podpirati, nositi«. Pojem *'emûnah* lahko označuje zvestobo Boga kakor tudi vero človeka. Verujoči človek prejme svojo moč iz zaupljive izročitve samega sebe v roke zvestega Boga. Ta dva pomena sta osnova tudi za ustrezna pojma v grščini (*pistós*) in latinščini (*fidelis*). S tem se poigra sveti Ciril Jeruzalemski, ko hvali dostojanstvo kristjana, ki prejme lastno ime Boga, saj se oba imenujeta *pistós* – zvest oz. verujoč.⁸ Sveti Avguštín pojasnjuje: »Človek je veren (*fidelis*), ko veruje Bogu, ki obljublja. Bog je zvest (*fidelis*), ko naklanja, kar je človeku obljubil.«⁹

11. Pomemben je še en vidik Abrahamove zgodbe, da razumemo njegovo vero. Tudi če Božja beseda prinaša novost in presenečenje, ni povsem zunaj očkovega izkustvenega območja. V glasu, ki se obrača nanj, Abraham spozna globlji klic, ki je že od nekdaj vpisan v globino njegovega bitja. Bog povezuje svojo obljubo s točko, na kateri se človekovo življenje že od zdavnaj kaže obetavno. To je starševstvo, nastanek novega življenja: »Tvoja žena Sara ti bo rodila sina, imenuj ga Izak« (1 Mz 17,19). Bog, ki od Abrahama zahteva, da mu popolnoma zaupa, se izkazuje kot izvir, iz katerega prihaja življenje. Na ta način se vera povezuje z očetovstvom Boga, iz katerega izhaja stvarstvo. Bog, ki kliče Abrahama, je Bog Stvarnik, ki »kliče v bivanje tisto, kar ne biva« (Rim 4,17), Bog, ki

»nas je izvolil pred stvarjenjem sveta« (Ef 1,4–5). Abrahamu vera v Boga osvetljuje najgloblje korenine njegovega bitja. Dovoljuje mu spoznati vir dobrega, izvor vseh stvari. Daje mu potrditev, da njegovo življenje ne prihaja iz nič ali iz naključja, ampak ga je treba razlagati iz osebne poklicanosti in ljubezni. Skrivnostni Bog, ki ga je poklical, ni tuji Bog, ampak tisti, ki je izvor vsega in vse vzdržuje. Velika preizkušnja Abrahamove vere, darovanje njegovega sina Izaka, nato pokaže, da je ta prvobitna ljubezen zmožna jamčiti za življenje tudi onkraj smrti. Beseda, ki je zmogla spočeti sina v njegovem »zamrlem« telesu in prav tako »zamrlem« naročju nerodovitne Sare (prim. Rim 4,19), bo mogla tudi onkraj vse ogroženosti ali nevarnosti jamčiti za obljubo prihodnosti (prim. Heb 11,19; Rim 4,21).

Izraelova vera

12. Zgodovina izraelskega ljudstva se na črti Abrahamove vere nadaljuje tudi v *Drugi Mojzesovi knjigi*. Vera spet izhaja iz prvotnega daru: Izrael se odpira delovanju Boga, ki ga hoče osvoboditi iz njegove bede. Vera je poklicana na dolgo potovanje, da bi mogli moliti Gospoda na Sinaju in podedovati obljubljeno deželo. Božja ljubezen je podobna očetu, ki nosi svojega sina na poti (prim. 5 Mz 1,31). Izraelova veroizpoved se razvije v obliki naštevanja Božjih dobrot, njegovega delovanja, da bi osvobodil in vodil ljudstvo (prim. 5 Mz 26,5–11). Ljudstvo predaja naprej to pripoved iz roda v rod. Božja luč sije za Izraela ob spominu na dejanja, ki jih je storil Gospod. Ta dejanja si v bogoslužju kličejo v spomin in jih izpovedujejo ter jih od staršev prenašajo na otroke. Iz tega vidimo, da je luč, ki jo prinaša vera, vezana na konkretno življenjsko zgodbo, na hvaležno spominjanje Božjih dobrot in na napredujočo izpolnitev njegovih obljub. To je zelo lepo izrazila gotska arhitektura: v velikih katedralah svetloba z neba prodira skozi barvna okna, v katerih je upodobljena sveta zgodovina. Božja svetloba prihaja k nam s pripovedjo njegovega razodevanja. Tako more razsvetliti

našo pot v času, ko nas spominja na Božje dobrote in kaže, kako se izpolnjujejo njegove obljube.

13. Izraelova zgodovina pa nam kaže tudi skušnjava nevere, kateri ljudstvo večkrat zapade. Nasprotje vere se tu javlja kot malikovanje. Medtem ko Mojzes na Sinaju govori z Bogom, ljudstvo ne prenese skrivnosti skritega Božjega obličja, ne prenese dolgega čakanja. Vera po svoji naravi zahteva, da se odpovemo neposredni posesti, ki dozdevno ponuja videnje. Vera je povabilo, da se odpremo viru svetlobe, s tem da spoštujemo skrivnost Obličja, ki se hoče razodeti osebno in o pravem trenutku. Martin Buber navaja besede, s katerimi je rabin von Kock opredelil malikovanje: »Malikovanje je, če se človekovo obličje obrne na obličje, ki ni obličje.«¹⁰ Namesto da bi veroval v Boga, človek raje časti malika, kateremu lahko gleda v obraz, katerega izvor pozna, ker je naš izdelek. Pred malikom nismo v nikakršni nevarnosti, da bi zaslišali klic, ki nas iztrga iz lastnih gotovosti, kajti maliki »imajo usta, pa ne govorijo« (Ps 115,5). Tako razumemo, da je malik pretveza, da sami sebe postavljamo v središče resničnosti, ko častimo delo svojih rok. Če je človek izgubil osnovno usmerjenost, ki njegovemu življenje podeljuje enovitost, se izgubi v množtvu svojih želj. Če noče čakati na čas obljube, razpade v tisoč trenutkov svoje zgodovine. Zato je malikovanje vedno politeizem, brezciljno beganje od enega gospodarja k drugemu. Malikovanje ne daje poti, ampak množstvo stez, ki sestavljajo labirint, namesto da bi vodile k varnemu cilju. Kdor se noče zaupati Bogu, mora poslušati glas mnogih malikov, ki mu kličejo: »Predaj se meni!« Vera, kolikor je vezana na spreobrnjenje, je nasprotje malikovanja in pomeni, da se odpovemo malikom, zato da bi se z osebnim spreobrnjenjem vrnili k živemu Bogu. Verovati pomeni zaupati se usmiljeni Ljubezni, ki stalno sprejema in odpušča, ki nosi življenje in mu podeljuje smer. Ljubezen se izkazuje močno v svoji zmožnosti, da poravna, kar je izkrivljenega v naši zgodovini. Vera obstaja v pripravljenosti, da se vedno znova puščamo preoblikovati Božjemu klicu. To je paradoks: človek v vedno novem obračanju h Gospodu najde trdno in varno

pot, ki ga osvobaja tistega nesrečnega izgubljanja samega sebe, v katerega ga pahnejo maliki.

14. V Izraelovi veri se pojavlja tudi lik Mojzesa, srédnika. Ljudstvo ne more videti Božjega obličja. Mojzesu pripada naloga, da na gori govori z Jahvejem (JHVH) in vsem sporoči Gospodovo voljo. S to navzočnostjo srédnika se je Izrael naučil hoditi v edinosti po svoji poti. Posameznikovo dejanje vere se vključi v občestvo, v skupni »mi« ljudstva, da je v veri kakor en sam človek, »moj prorojeni sin«, kakor Bog imenuje vsega Izraela (prim. 2 Mz 4,22). Posredovanje tu ne ovira, ampak odpira: v srečanju z drugimi se odpira pogled na resnico, ki je večja kakor mi sami. Jean Jacques Rousseau se je pritoževal, da Boga ne more videti osebno: »Koliko ljudi med Bogom in menoj!«¹¹ »Ali je tako preprosto in naravno, da je Bog šel k Mojzesu, zato da bi govoril z Jeanom Jacquesom Rousseaujem?«¹² Na osnovi individualističnega in omejenega pojmovanja poznanstva ni mogoče razumeti smisla posredništva. Posredništvo je zmožnost, da smo deležni gledanja drugega, je so-védenje, ki je povsem svojsko védenje ljubezni. Vera je zastonski Božji dar, ki zahteva ponižnost in pogum, da bi zaupali in se zaupali, da bi videli svetlo pot srečanja med Bogom in ljudmi, to je odrešensko zgodovino.

Polnost krščanske vere

15. »Abraham se je vzradostil, da bo videl moj dan. Videl ga je in se razveselil« (Jn 8,56). Iz teh Jezusovih besed sledi, da je bila Abrahamova vera naravnana nanj; v nekem smislu je Abraham vnaprej videl njegovo skrivnost. Tako razume sveti Avguštin, ko pravi, da so bili očaki rešeni po veri. Ne po veri v Kristusa, ki je že prišel, ampak po veri v prihajajočega Kristusa, po veri, ki se steguje naproti Jezusovemu dogodku.¹³ Krščanska vera ima svoje središče v Kristusu. Krščanska vera izpoveduje, da je Jezus Gospod in da ga je Bog obudil od mrtvih (prim. Rim 10,9). Vse niti

Stare zaveze se stekajo v Kristusa. On je dokončna potrditev vseh obljub, temelj našega sklepnega »amen« Bogu (prim. 2 Kor 1,20). Jezusova zgodovina je popoln dokaz zanesljivosti Boga. Če se je Izrael spominjal velikih del Božje ljubezni, ki so sestavljala jedro njegove veroizpovedi in mu odpirala oči, se Jezusovo življenje kaže kot prostor dokončnega posega Boga, kot najvišji izraz njegove ljubezni do nas. Kar nam Bog v Kristusu izreka, ni le še ena beseda med mnogo drugimi, ampak je njegova večna Beseda (prim. Heb 1,1–2). Ni nobenega večjega jamstva, ki bi ga Bog mogel dati, da bi nam zagotovil svojo ljubezen, kakor nam kliče v spomin sveti Pavel (prim. Rim 8,31–39). Krščanska vera je torej vera v popolno ljubezen, v njeno učinkovito moč, v njeno zmožnost, da preobrazi svet in osvetli čas. »Spoznali smo ljubezen, ki jo ima Bog do nas, in jo v veri sprejeli« (1 Jn 4,16a). V Božji ljubezni, razodeti v Jezusu, vera dojame temelj, na katerem sta utemeljeni stvarnost in njena poslednja določenost.

16. Najvišji dokaz za zanesljivost Kristusove ljubezni najdemo v njegovi smrti za nas ljudi. Če je najmočnejši dokaz za ljubezen v tem, da daš svoje življenje za prijatelje (prim. Jn 15,13), je Jezus daroval svoje življenje za vse, tudi za sovražnike, da bi tako spremenil srca. Zaradi tega so evangelisti postavili vrhunec razgleda vere v uro križa, kajti v tej uri zasiže veličina in prostranost Božje ljubezni. Sveti Janez je skupaj z Jezusovo materjo gledal tistega, ki so ga prebodli (prim. Jn 19,37). Zato postavlja na to mesto svoje slovesno pričevanje: »Tisti, ki je to videl, je pričeval in njegovo pričevanje je resnično. On vé, da govori resnico, da bi tudi vi verovali« (Jn 19,35). F. M. Dostojevski v svojem delu *Idiot* zapiše, kar reče glavna oseba, knez Miškin, ob pogledu na sliko mrtvega Kristusa v grobu slikarja Hansa Holbeina Mlajšega: »Ob pogledu na to sliko lahko marsikdo izgubi vero.«¹⁴ Slika namreč grozovito kaže uničujoči učinek smrti na Kristusovem truplu. In vendar se vera krepi prav v premišljevanju Jezusove smrti in prejema sijočo svetlobo, ko se izkazuje kot vera v Jezusovo neomajno ljubezen do nas, ki zmore iti v smrt, da bi nas rešila. Verovati moremo v to

ljubezen, ki se ni izognila smrti, da bi pokazala, kako zelo me ljubi. Njena celovitost je vzvišena nad vsakim sumom in nam dovoljuje, da se popolnoma zaupamo Kristusu.

17. Kristusova smrt pa razodeva popolno zanesljivost Božje ljubezni v luči njegovega vstajenja. Kot Vstali je Kristus zanesljiva, verodostojna priča (prim. Raz 1,5; Heb 2,17), trdna opora za našo vero. »Če pa Kristus ni bil obujen, je vaša vera nesmiselna«, pravi sveti Pavel (1 Kor 15,17). Če Očetova ljubezen ne bi obudila Jezusa od mrtvih, če ne bi mogla njegovemu telesu spet podeliti življenja, tedaj ne bi bila povsem zanesljiva ljubezen, ki bi zmogla razsvetliti tudi temo smrti. Ko sveti Pavel govori o svojem novem življenju v Kristusu, se sklicuje na »vero v Božjega Sina, ki me je vzljubil in zame dal samega sebe« (Gal 2,20). Ta »vera v Božjega Sina« je gotovo vera apostola narodov v Jezusa. A predpostavlja tudi Jezusovo zanesljivost, ki je sicer utemeljena v njegovi ljubezni do smrti, a tudi v tem, da je Božji Sin. Prav zato, ker je Jezus Sin, ker je povsem zakoreninjen v Očetu, je mogel premagati smrt in storiti, da je življenje zasijalo v polnosti. Naša kultura je izgubila zaznavanje te resnične navzočnosti Boga, njegovega delovanja v svetu. Menimo, da je Bog samo onkraj, na neki drugi ravni resničnosti, ločen od naših konkretnih odnosov. Ko bi bilo tako, ko bi bil Bog nezmožen delovati v svetu, tedaj njegova ljubezen ne bi bila resnično mogočna, ne bi bila zares resnična in torej sploh ne bi bila prava ljubezen, ki more uresničiti obljubljeno srečo. Tedaj bi bilo čisto vseeno, ali veruješ v Boga ali ne. Kristjani pa nasprotno izpovedujemo konkretno in mogočno ljubezen Boga, ki resnično deluje v zgodovini in določa njeno končno usodo. Izpovedujemo ljubezen, ki jo moremo srečati, ljubezen, ki se je popolnoma razodela v Kristusovem trpljenju, umiranju in vstajenju.

18. K polnosti, v katero Jezus vodi vero, spada še en pomemben vidik. V veri Jezus ni le tisti, v katerega verujemo, največje razodetje Božje ljubezni, ampak tudi tisti, s katerim se povežemo, da bi mogli verovati. Vera se ne le ozira na Jezusa, ampak gleda z Jezusovega zornega kota, vidi z njegovimi očmi: vera je deležnost

pri njegovem načinu gledanja. Na mnogih življenjskih področjih se zaupamo drugim ljudem, ki imajo več strokovnega znanja kakor mi. Zaupamo arhitektu, ki gradi našo hišo, lekarnarju, ki nam ponudi zdravilo, odvetniku, ki nas brani pred sodiščem. Potrebuje tudi nekoga, ki je verodostojen in izkušen v Božjih stvareh. Jezus Kristus, Božji Sin, se ponuja kot tisti, ki nam »razloži« Boga (prim. Jn 1,18). Kristusovo življenje, način, kako pozna Očeta in živi v popolnem odnosu z njim, odpira človeškemu izkustvu nov prostor, v katerega moremo stopiti. Sveti Janez je pomen osebnega odnosa do Jezusa za našo vero izrazil z različno rabo glagola *verovati*. Skupaj z izrazom »verovati, da« je resnično to, kar Jezus pove (prim. Jn 14,10; 20,31), Janez uporablja tudi »verovati Jezusu« in »verovati v Jezusa«. »Jezusu verjamemo«, če sprejmemo njegovo besedo in njegovo pričevanje, ker je verodostojen (prim. Jn 6,30). »Verujemo v Jezusa«, če ga osebno sprejmemo v svoje življenje in se mu izročimo, ko se ga oklepamo v ljubezni in hodimo po njegovih stopinjah (prim. Jn 2,11; 6,47; 12,44).

Božji Sin je sprejel naše meso, da bi ga mogli poznati, sprejeti in hoditi za njim. Jezus je s svojo življenjsko potjo in potjo skozi čas poznal Očeta tudi na človeški način. Krščanska vera je vera v učlovečenje Besede in v vstajenje mesa. Je vera v enega Boga, ki nam je postal tako blizu, da je vstopil v našo zgodovino. Vera v Božjega Sina, ki je v Jezusu postal človek, nas ne ločuje od resničnosti, ampak nam dovoljuje dojeti njen globlji temelj in odkriti, kako zelo Bog ljubi ta svet in ga nenehno naravnava k sebi. To vodi kristjana k prizadevanju, da bi na zemlji živel še bolj predano in polno.

Odrešenje po veri

19. Na podlagi te deležnosti pri Jezusovem načinu gledanja nam je apostol Pavel v svojih spisih zapustil opis življenja iz vere. V sprejetju daru vere se vernik spremeni v novo stvarjenje. Vernik prejme novo bit, novo bit kot Božji otrok, postane sin v Sinu. »Aba, Oče« je klic, ki najbolje označuje Jezusovo izkustvo in postane

središče krščanskega izkustva (prim. Rim 8,15). Življenje v veri kot božje otroštvo pomeni, da priznavamo prvotni in globoko segajoči dar, na katerem sloni človeško življenje in ki ga je mogoče povzeti v stavku svetega Pavla Korinčanom: »Kaj pa imaš, cesar nisi prejel?« (1 Kor 4,7). Prav semkaj je umeščeno središče polemike svetega Pavla s farizeji, namreč razpravljanje o zveličanju po veri ali po delih postave. Sveti Pavel zavrača stališče tistega, ki se hoče pred Bogom opravičiti s svojim lastnim delovanjem. Tudi če spolnjuje zapovedi, tudi če izvršuje dobra dela, postavlja samega sebe v središče in ne priznava, da je Bog izvir dobrega. Kdor tako ravna, kdor hoče biti sam vir svoje pravičnosti, doživi, da se kmalu izčrpa, in odkrije, da niti postavi ne ostaja zvest. Zapira se vase, oddaljuje se od Gospoda in od drugih, zato postaja njegovo življenje prazno, njegova dela postajajo nerodovitna kakor drevo brez vode. Sveti Avguštin to izraža v svoji jedrnatih in krepkih govorici takole: »*Ab eo qui fecit te noli deficere nec ad te*« – »Od tistega, ki te je ustvaril, se ne oddaljuj niti zato, da bi šel k sebi.«¹⁵ Če človek misli, da najde samega sebe, ko se oddaljuje od Boga, tedaj izgubi svoje življenje (prim. Lk 15,11–24). Začetek odrešenja je v tem, da se odpremo nečemu, kar je pred nami, tistemu prvobitnemu daru, ki krepki življenje in ga ohranja v biti. Samo če se odpremo temu Izvoru in ga priznamo, se moremo spremeniti, ko dopustimo, da odrešenje deluje v nas in tako napravlja naše življenje rodovitno, bogato v dobrih delih. Zveličanje po veri obstaja v priznavanju prednosti Božjega daru, kakor povzema sveti Pavel: »Po milosti ste namreč rešeni po veri, ne iz svoje moči, ampak je Božji dar« (Ef 2,8).

20. Nova logika vere je naravnana na Kristusa. Vera v Kristusa nas rešuje, ker se v njem življenje popolnoma odpira ljubezni, ki je pred nami in nas spreminja od znotraj ljubezni, ki je v nas in deluje v nas. To se jasno pokaže v razlagi, ki jo apostol narodov daje k besedilu iz Pete Mojzesove knjige, razlagi, ki se sklada najgloblji starozaveznim oznanilom. Mojzes reče ljudstvu, da Božja zapoved ni niti previsoko niti preveč oddaljena od človeka. Ne smeš reči: »Kdo se bo povzpел v nebesa, da nam jo prinese?« ali: »Kdo nam pojde čez morje, da nam jo prinese?« (prim. 5 Mz 30,11–14). Pavel

to bližino Božje besede razlaga tako, da jo povezuje s Kristusovo navzočnostjo. »Ne govôri v svojem srcu: 'Kdo se bo povzpel v nebesa?' To bi pomenilo pripeljati Kristusa dol. Ali: 'Kdo se bo spustil v brezno?' To bi pomenilo pripeljati Kristusa nazaj od mrtvih« (Rim 10,6–7). Kristus se je spustil na zemljo in je vstal od mrtvih. S svojim učlovečenjem in vstajenjem je Božji Sin zaobjel celotno človekovo pot in prebiva v naših srcih po Svetem Duhu. Vera ve, da nam je Bog postal čisto blizu, da nam je Kristus podarjen kot največje darilo in da v nas izvršuje notranjo preobrazbo, da prebiva v nas in nam podarja luč, ki osvetljuje začetek in konec življenja, celotni lok človekove poti.

21. Tako moremo dojeti novost, h kateri nas vodi vera. Vernika preobraža ljubezen, kateri se je v veri odprl. V njegovem odpiranju tej ljubezni, ki mu je podarjena, se vernikovo življenje razširja onkraj njega samega. Sveti Pavel pravi: »Ne živim več jaz, ampak Kristus živi v meni« (Gal 2,20), in nato poziva: »Po veri naj Kristus prebiva v vaših srcih« (Ef 3,17). V veri se razširi vernikov »jaz«, da bi v njem prebival nekdo Drug, da bi verujoči živel v nekom Drugem, in tako se njegovo življenje razširja v ljubezni. Tu ima svoje mesto posebno delovanje Svetega Duha. Kristjan more videti z Jezusovimi očmi, more imeti njegovo mišljenje, deliti njegov odnos otroka do Očeta, ker je deležen njegove ljubezni, ki je Sveti Duh. V tej ljubezni verujoči na neki način prejme Jezusov način gledanja. Brez te upodobljenosti po njem v ljubezni, brez navzočnosti Duha, ki jo izliva v naša srca (prim. Rim 5,5), je nemogoče priznavati Jezusa za Gospoda (prim. 1 Kor 12,3).

Cerkveni lik vere

22. Na ta način življenje iz vere postane cerkveno življenje. Ko sveti Pavel govori kristjanom v Rimu o enem samem telesu, ki ga v Kristusu sestavljajo vsi, jih opominja, naj se ne hvalijo. Vsak naj, nasprotno, sebe presoja »po meri vere, ki mu jo je Bog dal«

(Rim 12,3). Vernik se nauči gledati nase v luči vere, ki jo izpoveduje. Kristusov lik je ogledalo, v katerem odkrije uresničenje svoje podobe. Kakor Kristus v sebi zaobsega vse vernike, ki sestavljajo njegovo telo, tako kristjan dojema sebe v tem telesu v prvobitnem odnosu do Kristusa ter svojih bratov in sester v veri. Podoba telesa noče skrčiti vernika zgolj na del brezimne celote, na golo kolesce v velikem stroju, ampak hoče podčrtati živo edinost Kristusa z verniki in vseh verujočih med seboj. Kristjani so »eden« (prim. Gal 3,28), ne da bi izgubili svojo individualnost. V služanju drugim vsak najgloblje doseže svojo osebnost. Zdaj tudi razumemo, zakaj zunaj tega telesa, zunaj te edinosti Cerkve v Kristusu, te Cerkve, ki je po besedah Romána Guardinija »zgodovinska nosilka polnega Kristusovega pogleda na svet«,¹⁶ vera izgubi svojo »mero«, ne najde več svojega ravnovesja, potrebnega prostora, da bi se nanj oprla. Vera ima nujno cerkveni lik. Izpovedujemo jo iz notranjosti Kristusovega telesa kot uresničeno občestvo verujočih. Iz tega cerkvenega prostora odpira posameznega kristjana vsem ljudem. Kristusova beseda, ki jo slišimo, se s svojo lastno močjo v kristjanu spremeni v od-govor in sama postane oznanjena beseda, izpovedovanje vere. Sveti Pavel pravi, da »s srcem verujemo in z usti izpovedujemo« (Rim 10,10). Vera ni zasebna stvar, ni individualistično pojmovanje, ni subjektivno mnenje, ampak izhaja iz srca in je namenjena temu, da se izrazi in postane oznanilo. Kajti »kako naj verujejo v tistega, o katerem niso slišali? Kako naj slišijo, če jim nihče ne oznani?« (Rim 10,14). Vera torej deluje v kristjanu na osnovi prejetega daru, ljubezni, ki privlači h Kristusu (prim. Gal 5,6). Vera napravi kristjana deležnega poti Cerkve, ki v zgodovini roma proti dovršitvi. Za tistega, ki je bil na ta način preobražen, se odpre nov način gledanja, vera postane luč za njegove oči.

DRUGO POGlavJE

Če ne verujete, ne razumete
(prim. Iz 7,9)*Vera in resnica*

23. Če ne verujete, ne razumete (prim. Iz 7,9). Tako je grški prevod hebrejskega Svetega pisma, v egiptovski Aleksandriji sestavljena Septuaginta, navedel besede preroka Izaija kralju Ahazu. Na ta način je bil problem spoznanja resnice postavljen v središče vere. V hebrejskem besedilu se seveda glasi drugače. Tam prerok reče kralju: »Če ne verujete, ne obstanete.« Tukaj gre za besedno igro z dvema oblikama glagola *'amàn* »boste verovali« (*ta'aminu*) in »boste obstali« (*te'amenu*). Kralj, preplašen zaradi moči svojih sovražnikov, išče varnost, ki mu jo more dati zveza z velikim asirskim kraljestvom. Tedaj ga prerok pozove, naj se zaupa edino pravi skali, ki se ne maje, Izraelovemu Bogu. Ker je Bog zanesljiv, je pametno verovati vanj, na njem graditi svojo varnost. To je Bog, ki ga Izaija pozneje dvakrat imenuje »Bog, ki je zvest = Amen« (prim. Iz 65,16), neomajni temelj zvestobe zavezi. Lahko bi mislili, da je grška oblika Svetega pisma, ki je »obstati« prevedla z »razumeti«, globoko posegla v besedilo, ko je od svetopisemskega pojmovanja zaupljive izročitve Bogu prešla h grškemu pojmovanju razumevanja. Vendar ta prevod, ki je gotovo dopuščal pogovor s helenistično kulturo, ni tuj globoki dinamiki hebrejskega besedila. Varnost, ki jo Izaija obljublja kralju, prihaja namreč z razumevanjem Božjega delovanja in edinosti, ki jo Bog naklanja človekovemu življenju in zgodovini ljudstva. Prerok spodbuja kralja, naj razume Gospodove poti, ko v Božji zvestobi najde načrt modrosti, ki vodi čase. Sveti

Avguštín v svojih *Izpovedih* izraža povezavo med »razumeti« in »obstati«, ko govori o resnici, kateri se more človek zaupati, da bi obstal: »Tedaj bom trdno stal v tebi, /.../ ki si resnica.«¹⁷ Iz te povezave vidimo, da hoče sveti Avguštín pokazati, na kakšen način ta zanesljiva Božja resnica, kakor izhaja iz Svetega pisma, pomeni njegovo zvesto navzočnost v zgodovini, njegovo zmožnost, da ohranja čase, ko zbira človekove dneve v njihovi razpršenosti.¹⁸

24. Izaijevo besedilo, brano v tej luči, pripelje do sklepa: človek potrebuje spoznanje, potrebuje resnico, ker brez nje nima trdnosti, ne napreduje. Vera brez resnice ne odrešuje, ne daje gotovosti našim korakom. Tedaj vera ostaja lepa pravljica, projekcija našega hrepenenja po sreči, nekaj, kar nas zadovolji le toliko, kolikor se hočemo predajati utvaram. Ali pa se skrči na lep občutek, ki tolaži in greje, a je podvržen menjavi našega razpoloženja in spremenljivosti časov ter ne more dati trdne stanovitnosti v življenju. Če bi bila vera takšna, bi imel kralj Ahaz prav, da svojega življenja in varnosti svojega kraljestva ne opira na čustvo. Toda vera je prav s svojo notranjo povezanostjo z resnico zmožna podariti novo luč, ki je vzvišena nad kraljeve preračunljivosti, ker vidi dlje, saj razume delovanje Boga, ki je zvest svoji zavezi in svojim obljubam.

25. Danes je bolj kakor kdajkoli potrebno spominjati na povezavo vere z resnico, prav zaradi krize resnice, v kateri živimo. V sodobni kulturi se pogosto nagibamo k temu, da sprejmemo za resnico samo resnico tehnologije: resnično je tisto, kar more človek zgraditi in meriti s svojo znanostjo; resnično je zato, ker funkcionira in s tem napravlja življenje udobnejše in lažje. Zdi se, da je to danes edina zanesljiva resnica, edina, ki jo moremo deliti z drugimi, edina, o kateri razpravljamo in za katero se moremo skupno zavzemati. Na drugi strani pa so nato resnice posameznika, ki naj bi obstajale v pristnosti do svojih notranjih občutij. Te resnice veljajo samo za posameznika in jih ni mogoče posredovati drugim z zahtevo, naj služijo skupni blaginji. Veliko resnico, resnico, ki razloži celoto osebnega in družbenega življenja, gledajo z nezaupanjem. Ali to

ni bila resnica, se sprašujejo, ki so si jo prilaščali veliki totalitarni sistemi prejšnjega stoletja, resnica, ki je vsiljevala svoj svetovni nazor, da bi zatirala dejansko posameznikovo zgodovino? Tako torej ostaja samo relativizem, v katerem vprašanje o univerzalni resnici, ki je v bistvu tudi vprašanje o Bogu, ni več zanimivo. Iz takšnega gledanja logično sledi, da bi radi pretrgali povezavo religije z resnico. Ta povezava naj bi bila korenina fanatizma, ki je nasilen do vseh, ki ne delijo njegovih prepričanj. V tej zvezi moremo govoriti o veliki pozabljivosti v našem današnjem svetu. Vprašanje o resnici je namreč vprašanje spomina, globokega spomina, ker se obrača na nekaj, kar je pred nami. Na ta način nas more povezovati onkraj našega majhnega in omejenega »jaza«. Je vprašanje o izvoru vsega. V luči tega izvora moremo videti cilj in tudi smisel skupne poti.

Spoznanje resnice in ljubezen

26. Ali more krščanska vera v tem položaju služiti skupni blaginji glede pravega razumevanja resnice? Da bi na to odgovorili, je potrebno premisliti o načinu spoznanja, ki je lasten veri. Pri tem nam lahko pomaga beseda svetega Pavla, ko pravi, da »verujemo s srcem« (Rim 10,10). Srce je v Svetem pismu središče človeka, kjer so med seboj prepletene vse njegove razsežnosti: telo in duh, notranjost osebe kakor tudi človekova odprtost do sveta in drugih; razum, volja in čustveno življenje. Srce je sposobno držati skupaj te razsežnosti zato, ker je prostor, kjer se odpiramo resnici in ljubezni in dopuščamo, da se nas dotakneta in v globini spremenita. Vera spremeni celotnega človeka, kolikor se človek odpre ljubezni. V tej prepletenosti vere z ljubeznijo razumemo lik spoznanja, ki je lasten veri, njeno prepričljivost in njeno zmožnost, da osvetli naše korake. Vera spoznava, ker je vezana na ljubezen, ker ljubezen sama prinaša svetlobo. Razumevanje vere se začne tedaj, ko sprejmemo veliko Božjo ljubezen, ki nas notranje preoblikuje in nam podari nove oči, da vidimo stvarnost.

27. Znano je, kako je filozof Ludwig Wittgenstein razložil povezavo med vero in vestjo. Verovanje je po njegovem podobno izkušnji zaljubljenosti v smislu nečesa subjektivnega, česar ni mogoče predložiti kot za vse veljavno resnico.¹⁹ Sodobnemu človeku se namreč zdi, kakor da vprašanje o ljubezni nima nič opraviti z resnico. Ljubezen imajo danes za izkušnjo, ki je vezana na svet nestanovitnih čustev in ne več na resnico.

Ali je to res ustrezen opis ljubezni? V resnici ljubezni ni mogoče skrčiti na čustvo, ki pride in gre. Ljubezen se sicer dotakne našega čustvenega življenja, vendar zato, da bi ga odprla ljubljenu človeku in začela pot do njega. To pomeni, da gremo iz zaprtosti v svoj jaz in se približamo drugemu, da bi zgradili trajen odnos. Ljubezen stremi k edinosti z ljubljnim človekom. Tako se izkaže, v kakšnem smislu ljubezen potrebuje resnico. Samo kolikor je ljubezen utemeljena na resnici, more ljubezen obstajati še naprej v času, preseči bežen trenutek in ostati neomajna, da bi podpirala skupno pot. Če ljubezen nima odnosa do resnice, je podvržena čustvom in ne prestane preizkusa časa. Prava ljubezen pa združuje vse prvine naše osebe in postane nova luč za veliko in izpolnjeno življenje. Brez resnice ljubezen ne more dati trdne vezanosti, ne more izpeljati »jaza« prek njegove osamitve, niti ga osvoboditi bežnega trenutka, da bi gradila življenje in obrodila sad.

Če ljubezen potrebuje resnico, tudi resnica potrebuje ljubezen. Ljubezni in resnice ne moremo ločiti. Brez ljubezni postane resnica hladna, neosebna in duši človekovo življenje. Resnica, ki jo iščemo, resnica, ki našim korakom podeljuje smisel, nas razsvetljuje, kadar se nas dotakne ljubezen. Kdor ljubi, razume, da je ljubezen izkušnja resnice, da odpre naše oči, zato da bi na nov način videli resničnost, v edinosti z ljubljim človekom. V tem smislu je Gregorij Veliki zapisal: »*amor ipse notitia est* – ljubezen sama je spoznanje«, s seboj prinaša novo logiko.²⁰ Gre za odnosni način gledanja na svet, ki postane med seboj podeljeno spoznanje, pogled iz pogleda drugega in skupni pogled na vse stvari. Viljem iz Svetega Thierrija sledi v srednjem veku temu izročilu, ko razlaga vrstico iz Visoke pesmi, kjer ljubljene reče ljubljene: »Tvoje oči so kakor golobi« (prim. Vp

1,15).²¹ Ti dve očesi, razlaga Viljem, sta verujoči razum in ljubezen, ki postaneta eno samo oko, da bi prišli do zrenja Boga, ko razum »postane razum razsvetljene ljubezni«.²²

28. To odkritje ljubezni kot vira spoznanja, ki spada k izvirnemu izkustvu vsakega človeka, najde odločilen izraz v svetopi-semskem pojmovanju vere. Ko se Izrael veseli ljubezni, s katero ga je Bog izvolil in rodil kot svoje ljudstvo, začenja razumevati edinost Božjega načrta od začetka do dovršitve. Versko spoznanje je s tem, da izhaja iz logike Boga, ki sklene zavezo, spoznanje, ki razsvetli pot v zgodovini. Iz tega razloga v Svetem pismu resnica in zvestoba spadata skupaj. Pravi Bog je zvesti Bog, Bog, ki drži svojo obljubo in dovoli, da v času razumemo njegov načrt. S to izkušnjo prerokov, v bolečini izgnanstva in v upanju na dokončno vrnitev v sveto mesto, je Izrael zaslutil, da se ta resnica Boga razširja onkraj njegove zgodovine, da bi zaobsegla celotno zgodovino sveta od stvarjenja naprej. Versko spoznanje razsvetljuje ne le posebno pot enega ljudstva, ampak celotno pot ustvarjenega sveta, od njegovega izvora do njegove do konca.

Vera kot poslušanje in gledanje

29. Prav zato, ker je versko spoznanje povezano z zavezo zvestega Boga, ki navezuje odnos ljubezni s človekom in mu izreka svojo besedo, ga Sveto pismo prikazuje kot poslušanje in povezuje s sluhom. Sveti Pavel uporablja obrazec, ki je postal klasičen: »*fides ex auditu* – vera je iz poslušanja« (Rim 10,17). Z besedo povezano spoznanje je vedno osebno spoznanje, ki prepozna glas, se mu svobodno odpre in mu pokorno sledi. Zato je sveti Pavel govoril o »poslušnosti vere« (prim. Rim 1,5; 16,26).²³ Vera je poleg tega spoznanje, ki je vezano na tek časa, ki potrebuje besedo, da bi se izrazilo. Vera je spoznanje, h kateremu pridemo samo po poti hoje za Kristusom. Poslušanje pomaga predstaviti povezanost med spoznanjem in ljubeznijo.

Kar se tiče spoznanja resnice, so poslušanje večkrat postavljali nasproti gledanju, ki je lastno grški kulturi. Če luč po eni strani omogoča zrenje celote, ki ga je človek vedno skušal doseči, se po drugi strani zdi, da ne pušča prostora svobodi, ker prihaja z neba in pade neposredno v oko, ne da bi zahtevala njegov odgovor. Poleg tega se zdi, da luč vabi k statičnemu zrenju, ločenemu od konkretnega časa, v katerem človek doživlja veselje in trpljenje. Po tem pojmovanju naj bi bila svetopisemska zasnova v nasprotju do grške zasnove, ki je v iskanju celovitega razumevanja stvarnega povezovala spoznanje z gledanjem.

Nasproti temu je jasno, da to domnevno nasprotje ne ustreza svetopisemski danosti. Stara zaveza je med seboj zedinila obe obliki spoznanja, ker se s poslušanjem Božje besede povezuje želja, da bi videli njegovo obličje. Na ta način se je mogel razviti pogovor s helenistično kulturo, pogovor, ki spada k bistvu Svetega pisma. Poslušanje potrjuje osebno poklicanost in poslušnost kakor tudi dejstvo, da se resnica razodeva v času. Gledanje daje popoln pogled celotne poti in dovoljuje, da se uvrstimo v veliki Božji načrt. Brez tega pogleda bi razpolagali samo s posameznimi drobcami nepoznane celote.

30. Povezava med gledanjem in poslušanjem kot organoma verskega spoznanja se z veliko razločnostjo javlja v Janezovem evangeliju. Za četrti evangelij verovati pomeni poslušati in hkrati videti. Poslušanje vere se dogaja v skladu z obliko spoznanja, ki je lastno ljubezni. Je osebno poslušanje, ki razlikuje glas in prepozna glas dobrega Pastirja (prim. Jn 10,3–5). Je poslušanje, ki terja hojo za Jezusom kakor pri prvih učencih: »Slišala sta, kar je rekel, in šla za Jezusom« (Jn 1,37). Po drugi strani pa je vera povezana tudi z gledanjem. Včasih je gledanje Jezusovih čudežev pred vero kakor pri Judih, ki so po obuditvi Lazarja »videli, kaj je Jezus storil, in začeli verovati vanj« (Jn 11,45). Spet drugič pa vera pripelje do globljega vpogleda: »Če boš verovala, boš videla Božjo slavo« (Jn 11,40). Slednjič se verovanje in gledanje prekrivata: »Kdor vame veruje, veruje ... v tistega, ki me je poslal. Kdor vidi mene, vidi tistega,

ki me je poslal« (Jn 12,44–45). Zaradi te edinosti s poslušanjem gledanje postane hoja za Kristusom. In vera se javlja kot napredovanje gledanja, v katerem se oči privadijo na zrenje v globino. Tako gre na velikonočno jutro od Janeza, ki je še v temi spričo praznega groba »videl in veroval« (Jn 20,8), do Marije Magdalene, ki že vidi Jezusa (prim. Jn 20,14) in bi se ga rada oklenila. A Jezus jo povabi, naj ga gleda na njegovi poti k Očetu, vse do popolne izpovedi iste Magdalene pred učenci: »Videla sem Gospoda!« (Jn 20,18).

Kako pridemo do te sinteze med poslušanjem in gledanjem? Omogoča jo oseba Jezusa, ki ga vidimo in slišimo. On je utelešena Beseda: videli smo njeno veličastvo (prim. Jn 1,14). Luč vere je luč obličja, v katerem vidimo Očeta. Dejansko je v četrtem evangeliju resnica, ki jo vera dojame, razodetje Očeta v Sinu, v njegovem telesu in v njegovih zemeljskih delih, resnica, ki jo moremo opredeliti kot Jezusovo »z lučjo ožarjeno življenje.«²⁴ To pomeni, da nas versko spoznanje ne vabi, da bi zrlji zgolj notranjo resnico. Resnica, ki nam jo odstira vera, je resnica, ki je usmerjena na srečanje s Kristusom, na premišljevanje njegovega življenja, na zaznavanje njegove navzočnosti. V tem smislu sveti Tomaž Akvinski govori o »*oculata fides* apostolov – o veri, ki vidi« vpričo telesnega gledanja Vstalega.²⁵ Apostoli so videli Vstalega s svojimi očmi in verovali, se pravi mogli so prodreti v globino tega, kar so videli, da bi izpovedovali Božjega Sina, ki sedi na Očetovi desnici.

31. Samo prek učlovečenja, ko Jezus deli z nami našo človeškost, je moglo priti do polnosti spoznanje, lastno ljubezni. Luč ljubezni namreč zasije, ko se nas dotakne v srcu in ko v sebi sprejmemo notranjo navzočnost Ljubljenega, ki nam dovoli, da spoznamo njegovo skrivnost. Zdaj tudi razumemo, zakaj je za svetega Janeza vera poleg poslušanja in gledanja tudi dotik. V svojem Prvem pismu pravi: »Kar smo slišali, kar smo s svojimi očmi videli, kar smo gledali, in kar so naše roke otipale, vam oznanjamo: o Besedi življenja« (1 Jn 1,1). Jezus se nas je dotaknil s svojim učlovečenjem, s svojim prihodom med nas, in po zakramentih se nas dotika tudi danes. Na ta način, ko je preoblikoval naše srce, nam je omogočil

in nam še naprej omogoča, da ga spoznavamo in priznavamo kot Božjega Sina. Z vero se ga moremo dotakniti in prejeti moč njegove milosti. Sveti Avguštin v svoji razlagi pripovedi o krvotočni ženi, ki se dotakne Jezusa, da bi ozdravela (prim. Lk 8,445–46), reče: »Dotakniti se s srcem pomeni verovati.«²⁶ Množica se stiska okrog Jezusa, a ga ne doseže z osebnim dotikom vere, ki spozna njegovo skrivnost, da je Sin, ki razodeva Očeta. Samo če smo upodobljeni po Jezusu, prejmemo oči, ki ga morejo videti.

Pogovor med vero in razumom

32. Krščanska vera oznanja resnico popolne Božje ljubezni in odpira človeka za moč te ljubezni. S tem doseže dejansko jedro izkušnje vsakega človeka, ki po zaslugi ljubezni zagleda luč in je poklican k ljubezni, da bi ostal v svetlobi. Prvi kristjani, ki jih je gnala želja, da bi osvetlili celotno stvarnost z Božjo ljubeznijo, razodeto v Jezusu, in v prizadevanju, da bi sami ljubili s prav isto ljubeznijo, so v grškem svetu in njegovi lakoti po resnici našli ustreznega sogovornika. Srečanje evangeljskega oznanjevanja s filozofsko mislijo antičnega sveta je pomenilo odločilen korak pri oznanjevanju evangelija vsem narodom. To srečanje je pospeševalo rodovitno izmenjavo med vero in razumom, ki se je v teku stoletij razvijala naprej vse do naših dni. Blaženi Janez Pavel II. je v svoji okrožnici *Fides et ratio* pokazal, kako se vera in razum medsebojno krepi.²⁷ Ko najdemo polno luč Jezusove ljubezni, odkrijemo, da je bil v vsaki naši ljubezni vedno navzoč žarek tiste svetlobe, in razumemo, kakšen je bil njen poslednji cilj. Dejstvo, da naša ljubezen prinaša s seboj luč, nam pomaga videti pot ljubezni, ki nas vodi v polnost popolne podaritve Božjega Sina za nas. V tem krožnem gibanju luč vere osvetli vse naše človeške odnose, ki jih moremo živeti v edinosti s tenkočutno Kristusovo ljubeznijo.

33. V življenju svetega Avguština najdemo pomemben zgled te poti, na kateri je bilo iskanje razuma s svojim hrepenenjem po

resnici in jasnosti pridruženo obzorju vere, od katere je prejelo novo razumevanje. Po eni strani Avguština sprejme grško filozofijo svetlobe z njenim vztrajanjem na vidni prvini. Ob svojem srečanju z novoplatonizmom je spoznal paradigmo svetlobe, ki prihaja od zgoraj, da bi razsvetlila reči, in ki je simbol Boga. Na ta način je sveti Avguština dojel in odkril božansko presežnost, da vse stvari nosijo v sebi prosojnost, to je Božjo dobroto in morejo zrcaliti dobro. Tako se je osvobodil manihejstva, v katerem je prej živel in ki ga je napeljeval k predstavi, da sta dobro in zlo v nenehnem medsebojnem boju, da prehajata drug v drugega in se mešata brez razločnih obrisov. Spoznanje, da je Bog luč, mu je dalo novo življenjsko usmeritev in mu podelilo zmožnost spoznati svojo grešnost in se obrniti k dobremu.

Po drugi strani pa v dejanski izkušnji svetega Avguština, ki jo sam pripoveduje v svojih *Izpovedih*, odločilni razlog na njegovi poti vere ni bilo zrenje Boga onkraj tega sveta, temveč poslušanje, ko je v vrtu zaslišal glas, ki mu je govoril: »Vzemi in beri.« Vzel je knjigo s pismi svetega Pavla in se ustavil pri trinajstem poglavju Pisma Rimljanom.²⁸ Tako je nastopil osebni Bog Svetega pisma, ki more nagovoriti človeka in stopiti dol, da bi živel z njim in spremljal njegovo pot v zgodovini, ko se pokaže v času poslušanja in odgovora.

Vendar to srečanje z Bogom besede svetega Avguština ni privedlo k zavračanju luči in gledanja. Oba vidika je združil, saj ga je vedno vodilo razodetje Božje ljubezni v Jezusu. Tako je razvil filozofijo svetlobe, ki sprejme vase vzajemnost, lastno besedi, in odpre prostor za svobodo, da usmeri pogled na luč. Kakor besedi ustreza svoboden odgovor, tako luč kot odgovor najde podobo, ki jo odseva. Sveti Avguština medsebojno uskladi poslušanje in gledanje, zato se more sklicevati na »besedo, ki sveti v človekovi notranjosti.«²⁹ Na ta način postane luč tako rekoč luč besede, ker je luč osebnega obličja, luč, ki nas kliče, ko nas razsvetljuje, in se hoče zrcaliti na našem obrazu, da bi sijala iz naše notranjosti. Sicer pa želja po gledanju celote in ne le odlomkov zgodovine ostaja in se bo izpolnila na koncu, ko bo človek gledal in ljubil, kakor pravi sveti škof iz Hipona.³⁰ To pa ne zato, ker bi postal zmožen

posedovati celotno luč, ki bo vedno ostala neizčrpna, ampak zato, ker bo povsem vstopil v luč.

34. Luč ljubezni, lastna veri, more osvetliti vprašanja našega časa. Danes resnico pogosto zožujejo na posameznikovo subjektivno pristnost, ki velja samo za individualno življenje. Splošne resnice se bojimo, ker jo istovetimo z nepopustljivo prisilo totalitarizmov. Če pa gre pri resnici za resnico ljubezni, če je to resnica, ki se odpira v osebnem srečanju z Drugim in z drugimi, tedaj je osvobojena iz zaprtosti v posameznikih in more biti del skupne blaginje. Ker je to resnica ljubezni, ni resnica, ki se uveljavlja s silo, resnica, ki duši posameznika. Ker izvira iz ljubezni, more doseči srce, osebno središče vsakega človeka. Tako se izkaže, da vera ni nepopustljiva, ampak raste v sožitju, ki spoštuje drugega. Vernik ni domišljav; nasprotno, resnica ga napravlja ponižnega. Vernik namreč ve, da nimamo resnice v posesti, ampak da resnica objema nas in nas ima v posesti. Gotovost vere nas nikakor ne napravlja toge, ampak nas popelje na pot in omogoča pričevanje in pogovor z drugimi.

Po drugi strani nas luč vere, ker je povezana z resnico ljubezni, ne oddaljuje od snovnega sveta, saj ljubezen vedno živimo v telesu in duši. Luč vere je utelešena luč, ki izhaja iz Jezusovega žarečega življenja. Razsvetljuje tudi snov, gradi na njenem redu in priznava, da se v njej odpira pot harmonije in vedno obsežnejšega razumevanja. Pogled znanosti zato prejema korist od vere. Vera vabi znanstvenika, naj ostaja odprt za resničnost v vsem njenem neizčrpnem bogastvu. Vera prebuja kritično zavest, kolikor preprečuje raziskovanju, da bi ugajalo samo sebi v svojih obrazcih, in mu pomaga razumeti, da narava vedno presega raziskovanje. Ko vera vabi k čudenju vpricho skrivnosti stvarstva, razširja obzorja razuma, da bi bolje prežarila svet, ki se odpira znanstvenemu raziskovanju.

Vera in iskanje Boga

35. Luč vere v Jezusa osvetljuje tudi pot vseh, ki iščejo Boga, in podarja lasten prispevek krščanstva v pogovoru s pripadniki različnih verstev. Pismo Hebrejcem nam govori o pričevanju pravičnih, ki so že pred zavezo z Abrahamom polni vere iskali Boga. O Henohu je rečeno, da je »bil všeč Bogu« (Heb 11,5), kar bi bilo brez vere nemogoče, kajti »kdor prihaja k Bogu, mora verovati, da je in da je tistim, ki ga iščejo, plačnik« (Heb 11,6). Tako moremo razumeti, da pot vernega človeka poteka pred priznavanjem Boga, ki zanj skrbi in ki ga je mogoče najti. Katero drugo plačilo bi mogel Bog nakloniti tistim, ki ga iščejo, če ne plačila, da se pusti najti? Še prej srečamo Abelov lik. Tudi njegova vera je pohvaljena: zaradi njegove vere so bili Bogu všeč njegovi darovi, daritev prvin njegovih rok (prim. Heb 11,4). Veren človek skuša spoznati znamenja Boga v dnevnikih izkušnjah svojega življenja, v kroženju letnih časov, v rodovitnosti zemlje in v celotnem gibanju vesolja. Bog je svetel in ga morejo najti tudi tisti, ki ga iščejo z iskrenim srcem.

Podoba tega iskanja so zvezdoslovci, ki jih je zvezda pripeljala do Betlehema (prim. Mt 2,1–12). Zanje se je luč Boga pokazala kot pot, kot zvezda, ki vodi vzdolž steze odkritij. Zvezda govori o potrpežljivosti Boga z našimi očmi, ki se morajo navaditi na njegov sijaj. Veren človek je na poti in mora biti pripravljen, da se pusti voditi, da gre iz sebe, zato da bi našel Boga, ki vedno preseneča. Ta obzirnost Boga do naših oči pokaže, da se človeška luč, kadar se človek bliža Bogu, ne razprši v slepeče svetli neskončnosti Boga, kakor zvezda, ki zbledi v jutranjem svitu, ampak postaja tem bolj žareča, kolikor bolj se približa izvirnemu Ognju, kakor ogledalo, ki odseva sijaj. Krščanska veroizpoved o Jezusu kot edinem Odrešeniku trdi, da se je vsa luč Boga osredinila v njem, v njegovem »z lučjo ožarjenem življenju«, v katerem se razkrivata začetek in konec zgodovine.³¹ Ni nobene človeške izkušnje, nobene človekove poti k Bogu, ki je ne bi mogla ta luč sprejeti, razsvetliti in očistiti. Kolikor bolj kristjan prodira v odprt Kristusov svetlobni stožec, toliko sposobnejši postaja, da razume in spremlja pot slehernega človeka k Bogu.

Ker se vera oblikuje kakor pot, se tiče tudi življenja ljudi, ki sicer ne verujejo, a bi radi verovali in nenehno iščejo. Kolikor se z iskrenim srcem odprejo ljubezni in se odpravijo na pot z lučjo, ki jo morejo dojeti, so že na poti k veri, ne da bi to vedeli. Skušajo ravnati tako, kakor da Bog obstaja, včasih zato, ker priznavajo njegov pomen, ko gre za to, da bi našli zanesljive usmeritve za življenje v skupnosti, ali zato ker hrepenijo po luči sredi temine; včasih tudi zato, ker zaznajo, kako veliko in lepo je življenje, ter zaslutijo, da bi ga navzočnost Boga naredila še večjega. Sveti Irenej Lionski pripoveduje, da je Abraham že iskal Boga »z gorečim hrepenenjem v srcu«, preden je slišal njegov glas. »Ko se je spraševal, kje je Bog, je prepotoval ves svet«, dokler »se Bog ni usmilil tega, ki ga je sam iskal v tišini«. ³² Kdor se odpravi na pot, da bi delal dobro, se že bliža Bogu in ga njegova pomoč že podpira. Božja luč ima namreč moč, da razsvetli naše oči, če se bližamo polnosti ljubezni.

Vera in teologija

36. Ker je vera luč, nas vabi, naj prodremo vanjo, naj vedno bolj raziskujemo obzorje, ki ga razsvetljuje, da bi bolje spoznali to, kar ljubimo. Iz te želje se rojeva krščanska teologija. Jasno je torej, da teologija brez vere ni mogoča in da spada k samemu stremljenju vere, ki skuša globlje razumeti razodetje Boga samega, ki je doseglo svoj vrhunec v Kristusovi skrivnosti. Prva posledica je, da si v teologiji ne prizadeva samo razum, da bi raziskoval in spoznaval kakor v izkustvenih znanostih. Boga ni mogoče skriti na predmet. Bog je Oseba, ki se daje spoznati in se razodeva v odnosu osebe do osebe. Prava vera usmerja razum, da se odpre svetlobi, ki prihaja od Boga. Razum, ki ga vodi ljubezen do resnice, more Boga globlje spoznati. Veliki srednjeveški učitelji in teologi so opozarjali, da je teologija kot znanost vere deležnost pri tisti vednosti, ki jo ima Bog sam o sebi. Teologija torej ni le beseda o Bogu, ampak obstaja predvsem v tem, da skuša sprejeti in globlje razumeti besedo, ki nam jo Bog izreka, besedo, ki jo Bog izgovarja

sam o sebi, kajti Bog je večni pogovor občestva in nam dovoli, da vstopimo v notranjost tega večnega pogovora.³³ K teologiji zato spada ponižnost, da se pustimo Bogu dotakniti, priznamo svoje meje pred skrivnostjo Boga in si z disciplino razuma prizadevamo raziskovati brezdanja bogastva te skrivnosti.

Teologija ima tudi cerkveni lik vere. Njena luč je luč verujočega subjekta, Cerkve. To po eni strani vključuje, da je teologija v službi vere kristjanov, torej se ponižno posveča ohranjanju in poglobljanju vere, predvsem najbolj preprostih. Poleg tega pa teologija, ker živi od vere, cerkvenega učiteljstva papeža in z njim povezanih škofov ne pojmuje kot nekaj zunanjega, kot omejitev svoje svobode, ampak nasprotno kot eno bistvenih notranjih, sestavnih prvin. Cerkevno učiteljstvo namreč zagotavlja stik s prvotnim virom in zato daje gotovost, da zajemamo iz Kristusovega izvira v njegovi neokrnjenosti.

TRETJE POGLAVJE

Izročam vam, kar sem prejel

(prim. 1 Kor 15,3)

Cerkev, mati naše vere

37. Kdor se je odprl Božji ljubezni, kdor je slišal njegov glas in sprejel njegovo luč, tega daru ne more obdržati zase. Ker je vera poslušanje in gledanje, jo tudi predajamo naprej kot besedo in kot luč. Apostol Pavel je uporabil prav te tri podobe, ko se je obrnil na Korinčane. Najprej pravi: »Ker imamo istega duha vere, kakor je pisano: *Veroval sem, zato sem govoril*, tudi mi verujemo, zato tudi govorimo« (2 Kor 4,13). Sprejeta beseda postane odgovor, izpoved in tako spet zazveni za druge in jih povabi, naj verujejo. Nato se sveti Pavel sklicuje tudi na luč: »Mi vsi z odgrnjenim obličjem odsevamo Gospodovo veličastvo in se spreminjamo v njegovo lastno podobo« (2 Kor 3,18). To je luč, ki se zrcali od obličja do obličja, tako kakor je Mojzes nosil na sebi odsev Božjega sijaja, potem ko je govoril z njim. »/Bog/ je zasvetil v naših srcih, da bi bili mi razsvetljeni za spoznanje Božjega sijaja na Kristusovem obličju« (2 Kor, 4,6). Jezusova luč zasije kakor v zrcalu na obličju kristjanov, tako se širi, tako pride do nas, da bi tudi mi mogli biti deležni tega zrenja in odsevati njegovo luč, kakor pri velikonočnem bogoslužju luč velikonočne sveče prižge mnoge druge sveče. Vera se predaja naprej tako rekoč v neposrednem stiku od osebe do osebe, kakor se en plamen prižge ob drugih. Kristjani sejejo v svojem uboštvu tako rodovitno seme, da postane drevo in more napolniti svet s svojimi sadovi.

38. Predajanje vere, ki žari za vse ljudi na vseh krajih, poteka tudi v času, od roda do roda. Ker vera izhaja iz srečanja v zgodovini in razsvetljuje našo pot v času, jo je treba predajati naprej v vseh časih. S pomočjo nepretrgane verige pričevanja prihaja Jezusov lik k nam. Kako je to mogoče? Kako moremo biti gotovi, da prek stoletij zajemamo od »pravega Jezusa«? Če bi bil človek osamljeno bitje, če bi hoteli izhajati samo od individualnega »jaza«, ki bi rad iskal gotovost svojega spoznanja v sebi, ta gotovost ne bi bila mogoča. Iz samega sebe ne morem videti, kaj se je zgodilo v nekem obdobju, ki je tako oddaljeno od mene. Vendar to ni edini način, kako se človek dokoplje do spoznanja. Človek nenehno živi v odnosu. Prihaja od drugih, pripada drugim, in njegovo življenje postaja večje po srečanju z drugimi. Tudi poznanje samega sebe, zavest o samem sebi je odnose narave in je vezana na druge, ki so bili pred nami: na prvem mestu so to naši starši, ki so nam dali življenje in ime. Govorica sama, besede, s katerimi razlagamo svoje življenje in svojo resničnost, prihaja k nam po drugih. Govorica je shranjena v živem spominu drugih. Poznanje sebe je mogoče le, če smo deležni večjega spomina drugih. Tako se godi tudi v veri, ki človeški način razumevanja privede do polnosti. Preteklost vere, tisto dejanje Jezusove ljubezni, ki je porodilo novo življenje na svetu, pride k nam po spominu drugih, pričevalcev, in je živo v edinstvenem subjektu spomina, to je v Cerkvi. Cerkev je mati, ki nas uči govoriti jezik vere. Sveti Janez je v svojem evangeliju poudaril ta vidik, ko je spojil vero in spomin in oba pridružil delovanju Svetega Duha. On nas bo, kakor pravi Jezus, »spomnil vsega« (Jn 14,26). Ljubezen, ki je Duh in prebiva v Cerkvi, ohranja vse čase združene in nas napravlja za Jezusove »sodobnike«. Tako vodi naše popotovanje v veri.

39. Nemogoče je, da bi verovali sami. Vera ni zgolj individualna izbira, ki se zgodi v notranjosti verujočega; vera ni osamljen odnos med »jazom« verujočega in božjim »Tijem«, med neodvisnim osebkom in Bogom. Vera se po svoji naravi odpira občestvu »mi« in se vedno udejanja znotraj občestva Cerkve. Na to nas spominja

veroizpoved, ki jo pri krščevanju izrekamo v obliki dialoga. Vera se izraža kot odgovor na povabilo, na besedo, ki jo je treba slišati in ne pride iz nas samih. Zato se verovanje vrašča znotraj dialoga in ne more biti zgolj izpoved, ki prihaja od posameznika. Samo zato je mogoče odgovoriti v prvi osebi: »verujem«, ker pripadamo velikemu občestvu in ker moremo reči tudi: »verujemo«. Ta odprtost do »mi« Cerkve se dogaja v skladu z lastno odprtostjo do Božje ljubezni, ki ni samo odnos med Očetom in Sinom, med »jazom« in »tujem«, ampak je v Duhu tudi »mi«, medsebojnost oseb. Zato velja: kdor veruje, ni nikoli sam. In zato se vera razširja in še druge vabi k temu veselju. Kdor sprejme vero, odkrije, da se prostori njegovega »jaza« razširijo; v njem rastejo odnosi, ki bogatijo njegovo življenje. Tertulijan je to učinkovito izrazil, ko je govoril o katehumentu, ki je »po kopeli prerojenja« sprejet v materino hišo, da bi razširil svoje roke in tako rekoč v novi družini skupaj z brati molil k našemu Očetu.³⁴

Zakramenti in predajanje vere naprej

40. Cerkev kakor vsaka družina predaja naprej svojim otrokom vsebino svojega spomina. Kako je mogoče to storiti, da se pri tem nič ne izgubi, ampak se nasprotno vse še bolj poglobi v dediščini vere? Po apostolskem izročilu, ki se v Cerkvi ohranja s pomočjo Svetega Duha, smo v živi povezavi s temeljnim spominom. Drugi vatikanski koncil pravi: »Kar so apostoli izročili, obsega vse tisto, kar pospešuje sveto življenje Božjega ljudstva in pomnožuje njegovo vero. In tako Cerkev s svojim naukom, z življenjem in bogočastjem trajno nadaljuje in vsem rodovom predaja naprej vse, kar sama jè, vse, kar veruje.«³⁵

Vera v resnici potrebuje območje, v katerem je mogoče vero izpričevati in posredovati in ki je ustrezno in primerno temu, kar posreduje. Za posredovanje zgolj učne vsebine ali ideje bi zadoščevala morda knjiga ali ponavljanje ustnega sporočila. A tisto, kar posredujemo v Cerkvi, tisto, kar predajamo naprej v živem

izročilu, je nova luč, ki prihaja iz srečanja z živim Bogom. To je luč, ki se dotakne človeka v njegovi notranjosti, v srcu. Hkrati pritegne njegov razum, njegovo voljo in njegovo čustveno življenje in odpira človeka za žive odnose v občestvu z Bogom in drugimi. Da bi mogli predajati naprej to polnost, obstaja posebno sredstvo, ki prevzame celotnega človeka: telo in duha, notranjost in odnose. To sredstvo so zakramenti, ki jih obhajamo v bogoslužju Cerkve. V njih se posreduje učlovečeni spomin, ki je vezan na prostore in čase življenja in nagovori vse čute. V zakramentih je človek kot ud živega subjekta privzet v splet občestvenih odnosov. Zakramenti so zakramenti vere.³⁶ Ker to drži, je treba tudi reči, da ima vera zakramentalno zgradbo. Ponovna poživitev vere vodi prek ponovne požitve novega zakramentalnega smisla človekovega življenja in krščanskega bivanja. Pri tem se pokaže, kako se vidno in snovno odpirata za skrivnost večnosti.

41. Vero predajamo naprej na prvem mestu s krstom. Lahko bi se zdelo, da je krst samo priložnost, da bi ponazorili izpovedovanje vere, in pedagoško dejanje za tistega, ki potrebuje podobe in kretnje, ki pa bi jih v bistvu lahko opustili. Beseda svetega Pavla nas spomni, da ni tako. Apostol pravi: »S krstom smo bili skupaj s Kristusom pokopani v smrt, da bi prav tako, kakor je bil Kristus obujen v moči Očetovega veličastva, tudi mi zaživeli kot novi ljudje« (Rim 6,4). V krstu postanemo novo stvarjenje in sinovi ter hčere Boga. Apostol nato pove, da je bil kristjan zaupan »podobi nauka« (*typos didachés*), kateri je iz srca poslušen (prim. Rim 6,17). V krstu človek prejme tudi nauk, ki ga mora izpovedovati, in stvarno življenjsko obliko, ki terja vključitev njegove celotne osebe in ga vodi na pot dobrega. Prestavljen je v novo območje, izročen novemu okolju, novemu načinu skupnega delovanja v Cerkvi. Krst nas spominja, da vera ni posameznikovo delo, ni dejanje, ki ga more človek sam izpolniti v zanašanju na lastne moči, ampak nekaj, kar je treba sprejeti z vstopom v cerkveno skupnost, ki ta Božji dar predaja naprej. Nihče se ne krsti sam, tako kakor nihče ne pride na svet sam. Krst prejmemo.

42. Katere so torej prvine, ki nas uvajajo v to novo »podobo nauka«? Nad katehumenom se na prvem mestu kliče ime Svete Trojice: Oče, Sin in Sveti Duh. Tako je od samega začetka podana povezava poti vere. Bog, ki je poklical Abrahama in hotel, da ga kliče kot svojega Boga; Bog, ki je Mojzesu razodel svoje ime; Bog, ki nam je popolnoma razodel skrivnost svojega imena, ko nam je dal svojega Sina, daje krščenemu novo istovetnost Božjega otroka. Na ta način se pokaže pomen dejanja pri podeljevanju krsta: potopitev v vodo. Voda je simbol smrti, ki nas vabi, da s spreobrnjenjem svojega »jaza« odpremo svojo osebo večjemu »jazu«. A voda je hkrati tudi simbol življenja, materinega naročja, iz katerega smo prerojeni v novo Kristusovo življenje. Krst nam s potopitvijo v vodo govori o učlovečenjski podobi vere. Kristusovo dejanje se nas tiče v naši osebni resničnosti, ko nas temeljito preoblikuje, nas napravi za sinove in hčere Boga in nas naredi deležne božje narave. Krst preobrazi vse naše odnose – naš dejanski položaj v svetu in vesolju –, ko jih odpre Kristusovemu življenju, ki je občestvo. Moč preoblikovanja, ki je značilna za krst, nam pomaga dojeti pomen katehumenata, ki je danes izredno pomemben za evangelizacijo tudi v družbah s starimi krščanskimi koreninami, v katerih vedno večje število odraslih pristopa k zakramentu krsta. Katehumenat je pot priprave na krst, pot preobrazbe vsega življenja v Kristusu.

Da bi razumeli povezavo med krstom in vero, je koristno spomniti na besedilo preroka Izaija, ki so ga v zgodnjekrščanskem slovstvu povezovali s krstom: »Skalnati gradovi so njegovo pribežališče, ... njegovi vodni izviri ne presahnejo« (Iz 33,16).³⁷ Krščeni, ki je osvobojen po krstni vodi, se je mogel postaviti na močno skalo, ker je našel trdnost, na katero se lahko zaneseš. Tako se je voda smrti spremenila v vodo življenja. Grško besedilo opisuje vodo kot *pistós*, kot »zanesljivo« vodo. Krstna voda je zanesljiva: lahko ji zaupamo, ker njen tok uvaja v dinamiko Jezusove ljubezni, ki je vir gotovosti za našo življenjsko pot.

43. Zgradba krsta, njegova oblika prerojenja, v katerem prejmemo novo ime in novo življenje, nam pomaga razumeti pomen in

pomembnost krsta otrok. Otrok ni sposoben svobodnega dejanja, da sprejme vero. Sam še ne more izpovedovati vere, prav zato jo v njegovem imenu izpovedo njegovi starši in botri. Vero živimo v občestvu Cerkve, vključena je v občestveni »mi«. Otroka zato podpirajo drugi, njegovi starši in botri; sprejet je v njihovi veri, ki je vera Cerkve, kar simbolizira luč, katero oče med krstnim bogoslužjem vzame od velikonočne sveče. Ta zgradba krsta poudarja pomen sodelovanja Cerkve in družine pri predajanju vere. Po besedi svetega Avguština so starši poklicani, ne le da rodijo svoje otroke za življenje, ampak da jih vodijo k Bogu. Tako se otroci po krstu prerodijo v Božje otroke in prejmejo dar vere.³⁸ Tako je otrokom skupaj z življenjem podarjena tudi temeljna usmeritev bivanja in gotovost dobre prihodnosti. Ta temeljna usmeritev se nato še bolj okrepi v zakramentu birme s pečatom Svetega Duha.

44. Zakramentalna narava vere doseže svoj najvišji izraz v evharistiji. Evharistija je dragocena hrana vere, srečanje s Kristusom, ki je resnično navzoč z najvišjim dejanjem ljubezni, s podaritvijo samega sebe, ki poraja življenje. V evharistiji se križata obe osi, na katerih poteka vera. Najprej je os zgodovine: evharistija je dejanje spomina, ki posedanja skrivnost, kjer preteklo dejanje smrti in vstajenja izkazuje svojo zmožnost, da se odpira v prihodnost in da vnaprej uresničuje dokončno polnost. Bogoslužje nas spominja na to s svojim *hodie*, »danes« zveličavnih skrivnosti. Nato je os, ki vodi od vidnega sveta k nevidnemu. V evharistiji se učimo videti globino resničnosti. Kruh in vino se spremenita v Kristusovo telo in kri. Kristus je navzoč na svoji velikonočni poti k Očetu. To dogajanje nas s telesom in dušo vodi v gibanje celotnega stvarstva k njegovi polnosti v Bogu.

45. Pri obhajanju zakramentov Cerkev predaja naprej svoj spomin, zlasti z izpovedovanjem vere. Pri tem ne gre toliko za pritrjevanje celoti abstraktnih resnic. Nasprotno, z izpovedovanjem vere se celotno življenje napoti k polnemu občestvu z živim Bogom. Reči smemo, da je z veroizpovedjo, *Credom*, vernik povabljen, naj

vstopi v skrivnost, ki jo izpoveduje, in naj ga preoblikuje tisto, kar izpoveduje. Pomislimo predvsem na vsebino *Creda*, da bi razumeli pomen te trditve. *Credo* ima trinitarično zgradbo: Oče in Sin sta eno v Duhu ljubezni. Vernik izpoveduje, da je notranjebožje občestvo središče bivanja, najgloblja skrivnost vseh stvari. Poleg tega *Credo* vsebuje tudi kristološko izpoved: prehodimo skrivnosti Jezusovega življenja do njegove smrti, njegovega vstajenja in vnebohoda v pričakovanju njegovega drugega prihoda v slavi. Rečeno je torej, da je ta Bog, ki je občestvo, izmenjava ljubezni med Očetom in Sinom v Duhu, občestvo, ki zmore objeti vso človekovo zgodovino in privedi človeka v dinamiko svojega občestva, ki ima v Očetu svoj izvor in končni cilj. Kdor izpoveduje vero, vidi, da je vključen v resnico, ki jo priznava. Ne more v resnici izgovarjati besed *Creda*, ne da bi bil s tem spremenjen, ne da bi se prepustil zgodovini ljubezni, ki ga objema, ki razširja njegovo življenje in mu omogoča, da postane del velikega občestva, dejanskega subjekta, ki ga *Credo* izreka, to je Cerkve. Vse resnice, v katere verujemo, govorijo o skrivnosti novega življenja v veri kot poti občestva z živim Bogom.

Vera, molitev in desetere zapovedi

46. Dve nadaljnji prvini sta bistveni pri zvestem predajanju spomina Cerkve. Na prvem mestu je Gospodova molitev, očenaš. S to molitvijo se kristjan uči deliti Kristusovo osebno duhovno izkušnjo in začenja gledati s Kristusovimi očmi. Od njega, ki je luč od luči, edinorojeni Očetov Sin, se tudi mi učimo spoznavati Boga, in moremo v drugih razzariti željo, da bi se mu bližali.

Nadalje je prav tako pomembna povezava med vero in desetimi zapovedmi. Rekli smo, da je vera popotovanje, pot, po kateri moramo hoditi in ki je odprta za srečanje z živim Bogom. V luči vere, popolne podaritve Bogu, ki rešuje, prejme dekalog svojo globljo resnico, ki je vsebovana v uvodnih besedah k desetim zapovedim: »Jaz sem Jahve, tvoj Bog, ki sem te izpeljal iz Egipta«

(2 Mz 20,2). Dekalog ni seznam negativnih predpisov, ampak je celota stvarnih navodil, da bi prišli ven iz puščave svojega »jaza«, naravnanege nase in zaprtega vase, in bi mogli stopiti v pogovor z Bogom, ko pustimo, da nas objame njegovo usmiljenje, da bi tudi mi prinašali usmiljenje. Tako vera izpoveduje Božjo ljubezen, od katere vse prihaja in ki vse nosi. Vera se pusti voditi tej ljubezni, da bi šla naproti polnosti občestva z Bogom. Dekalog je pot hvaležnosti, odgovor iz ljubezni, ki mogoč, ker smo se v veri odprli izkušnji preoblikujoče Božje ljubezni do nas. Jezusov govor na gori na novo osvetli to pot (prim. Mt 5–7).

Tako sem nakazal štiri prvine, ki povzemajo zaklad spomina, ki ga Cerkev predaja naprej: izpovedovanje vere, obhajanje zakramentov, pot desetih zapovedi, molitev. Cerkev je to katehezo v skladu z izročilom zgradila okoli teh prvin. Tako je sestavljen tudi *Katekizem katoliške Cerkve*, ki je osnovno orodje za tisto enovito delovanje, s katerim Cerkev posreduje vso vsebino vere, se pravi »vse, kar sama jè, vse, kar veruje«. ³⁹

Edinost in neokrnjenost vere

47. Edinost Cerkve v času in prostoru je povezana z edinostjo vere: »Eno telo in en duh, /.../ ena vera« (Ef 4,4–5). Danes se zdi veliko bolj stvarna edinost ljudi v enem zavzemanju, v medsebojni dobrohotnosti, deležnosti ene in iste usode, skupnem cilju. A veliko težje vidimo edinost v isti resnici. Zdi se, da takšna edinost nasprotuje svobodi mišljenja in samostojnosti subjekta. Izkušnja ljubezni pa nam nasprotno pove, da je prav v ljubezni mogoče imeti skupno predstavo, da se v njej učimo videti resničnost z očmi drugega in da nas to ne siromaši, ampak bogati naše gledanje. Resnična ljubezen po meri Božje ljubezni zahteva resnico; v skupnem gledanju resnice, ki je Jezus Kristus, postaja resnica globoka in trdna. To je tudi veselje v veri, edinost gledanja v *enem* telesu in *enem* duhu. V tem smislu je mogel Leon Veliki zatrditi: »Če vera ni ena, sploh ni vera.« ⁴⁰

Kakšna je skrivnost te edinosti? Vera je ena najprej zaradi edinosti Boga, ki ga spoznavamo in izpovedujemo. Vsi verski člani se nanašajo nanj, so poti, da bi spoznali njegovo bit in delovanje. Zato imajo edinost, ki je nad vsako drugo edinostjo, ki jo moremo doseči s svojim mišljenjem. Imajo edinost, ki nas bogati, ker se nam podarja in nas združuje.

Vera je dalje ena zato, ker se usmerja k enemu Gospodu, k Jezusovemu življenju, njegovi dejanski zgodovini, ki jo deli z nami. Sveti Irenej Lionski je to pojasnil v nasprotovanju gnostičnim herezikom. Ti so trdili, da obstajata dve vrsti verovanja. Obstaja groba, nepopolna vera, vera preprostih, ki ostaja na ravni Kristusovega mesa in premišljevanju njegovih skrivnosti; in nato globlja in popolnejša vera, prava vera, ki je pridržana majhnemu krogu izbrancev in se z razumom povzdiguje nad Kristusovo meso k skrivnostim nepoznanega božanstva. Nasproti tej težnji, ki še naprej dražljivo privlači in ima celo v naših dneh svoje privržence, sveti Irenej zatrjuje, da je vera ena sama, ker vedno vodi preko konkretne točke učlovečenja, ne da bi kdaj preseгла Kristusovo meso in zgodovino, ker se je Bog hotel v tem popolnoma razodeti. Zato ni nobene razlike med vero tistega, »ki zna veliko povedati o njej«, in tistega, »ki more povedati le malo«, med boljšimi in manj sposobnimi: niti prvi ne more pomnožiti vere, niti je drugi pomanjšati.⁴¹

Končno je vera ena, ker je skupna celotni Cerkvi, ki je *eno* telo in *en* duh. V občestvu enega samega subjekta, »Cerkve«, prejmemo skupni pogled. Ker izpovedujemo isto vero, slonimo na isti skali, nas preoblikuje isti Duh ljubezni, izžarevamo isto luč in vidimo resničnost na isti način.

48. Ker je vera ena, jo je treba izpovedovati v vsej njeni čistosti in neokrnjenosti. Prav zato, ker so vsi verski člani povezani v edinosti, tajitev enega od njih, četudi domnevno manj pomembnega člana, poškoduje vse. Vsako obdobje doživlja, da je posamezne vidike vere mogoče sprejemati lažje ali težje. Zaradi tega je pomembno budno paziti, da predajamo naprej celoten zaklad vere (prim. 1 Tim 6,20), da ustrezno vztrajamo pri vseh vidikih izpovedovanja vere. Kolikor

je edinost vere edinost Cerkev, pomeni: če nekaj odvezemo od vere, v resnici odvezemo nekaj od resnice občestva. Cerkevni očetje so opisovali vero kot eno telo z različnimi udi, kot telo resnice, in sicer v podobnosti do Kristusovega telesa in njegovega nadaljevanja v Cerkvu.⁴² Neokrnjenost vere so povezovali tudi s podobo Cerkev kot device, z njeno zvestobo v zaročniški ljubezni do Kristusa. Kdor oškoduje vero, prizadene sramoto občestvu z Gospodom.⁴³ Edinost vere je torej edinost živega organizma. To je zelo lepo poudaril blaženi John Henry Newman, ko je med znaki za razlikovanje nepretrganosti nauka v času navedel zmožnost, da si Cerkev privzame vse, kar najde v različnih območjih, kamor pride, in v različnih kulturah, ki jih sreča.⁴⁴ Pri tem vse očisti in privede do najboljšega izraza. Tako se vera kaže kot vesoljna, katoliška, ker njena luč raste, da bi razsvetlila vse vesolje in vso zgodovino.

49. Gospod je podaril svoji Cerkvu dar apostolskega nasledstva, ki služi edinosti vere in njenemu neokrnjenemu predajanju naprej. Z apostolskim nasledstvom je zagotovljena nepretrganost spomina Cerkev. Tako je mogoče zajemati iz čistega vira, iz katerega prihaja vera. Jamstvo za povezanost z izvorom torej dajejo žive osebe. To ustreza živi veri, ki jo Cerkev predaja naprej. Vera se opira na zvestobo pričevalcev, ki jih je Gospod izbral za to nalogo. Zato cerkveno učiteljstvo vedno govori v pokorščini do izvirne besede, na kateri je utemeljena vera. Cerkveno učiteljstvo je zanesljivo, ker zaupa besedi, ki jo posluša, ohranja in razlaga.⁴⁵ V svojem poslovilnem govoru starešinam v Efezu in Miletu, ki ga je sveti Luka sprejel v Apostolska dela, sveti Pavel pričuje, da je izpolnil nalogo, katero mu je zaupal Gospod: »Oznani je vso Božjo voljo« (Apd 20,27). Po zaslugi cerkvenega učiteljstva more ta volja neokrnjeno priti do nas in z njo veselje, da smo jo popolnoma izpolnili.

ČETRTO POGLAVJE

Bog jim je pripravil mesto

(prim. Heb 11,16)

Vera in skupna blaginja

50. Pismo Hebrejcem pri predstavitvi zgodovine očakov in pravičnih Stare zaveze poudarja bistveni vidik vere. Ta vidik ni le pot, ampak tudi vzpostavitev, priprava kraja, kjer more človek prebivati skupaj z drugimi. Prvi graditelj je Noe, ki more v ladji rešiti svojo družino (prim. Heb 11,7). Nato pride Abraham, o katerem je rečeno, da je na temelju vere prebival v šotorih, ker je pričakoval mesto s trdnimi temelji (prim. Heb 11,9–10). Z vero torej nastane nova zanesljivost, nova trdnost, ki jo more podariti samo Bog. Če veren človek gradi na resničnem Bogu, ki je Amen, na zvestem Bogu (prim. Iz 65,16), tudi sam postane trden. Dodati smemo, da se ta trdnost nanaša tudi na mesto, ki ga Bog pripravlja za človeka. Vera razodeva, kako trdne morejo biti vezi med ljudmi, če je Bog navzoč v njihovi sredi. Vera ne prebuja samo notranje trdnosti, trdnega prepričanja vere. Vera razsvetljuje tudi medčloveške odnose, ker prihaja iz ljubezni in sledi dinamiki Božje ljubezni. Zanesljivi Bog podarja ljudem zanesljivo mesto.

51. Prav zaradi povezave z ljubeznijo (prim Gal 5,6) luč vere služi pravičnosti, pravu in miru. Vera izhaja iz srečanja s prvotno Božjo ljubeznijo, iz katere se razodevata smisel in dobrota našega življenja. Življenje je osvetljeno toliko, kolikor vstopa v dinamiko, ki jo omogoča ta ljubezen, kolikor postaja pot, ki vodi k polnosti ljubezni. Luč vere more uveljaviti bogastvo človeških odnosov in

tudi njihovo zmožnost, da obstanejo, da so zanesljivi in bogatijo življenje v skupnosti. Vera ne oddaljuje od sveta in ni neprizadeta do konkretnega zavzemanja naših sodobnikov. Brez zanesljive ljubezni nič ne bi moglo zares združevati ljudi. Edinost med njimi bi bila mogoča samo kot edinost, ki je osnovana na koristi, na združevanju interesov ali na strahu, ne pa na dobrini sožitja in na veselju, ki ga more porajati že sama navzočnost drugega. Vera pomaga razumeti sestavo človeških odnosov, ker dojame njihov temelj in poslednji cilj v Bogu, v njegovi ljubezni. Vera podpira iznajdljivost pri graditvi te sestave. Tako služi skupni blaginji. Da, vera je dobrina za vse, je skupna dobrina. Njena luč ne osvetljuje samo notranjosti Cerkve, niti ne služi samo vzpostavitvi večnega mesta v onstranstvu. Vera nam pomaga graditi naše družbe tako, da se bližajo upanja polni prihodnosti. V tem pogledu Pismo Hebrejcem daje zgled, ko med osebami vere omenja Samuela in Davida, katerima je vera omogočala, da sta »uveljavila pravičnost« (11,33). Izraz se tu nanaša na njuno pravičnost pri vladanju, na tisto modrost, ki ljudstvu prinaša mir (prim. 1 Sam 12,3–5; 2 Sam 8,15). Roke vere se dvigajo k nebu, a hkrati v ljubezni do bližnjega gradijo mesto, ki je osnovano na odnosih, katerih temelj je Božja ljubezen.

Vera in družina

52. Na Abrahamovi poti k prihodnjemu mestu omenja Pismo Hebrejcem blagoslov, ki ga starši prenašajo na otroke (prim. 11,20–21). Prvo območje, v katerem vera razsvetljuje občestvo ljudi, je v družini. Mislim predvsem na trajno zvezo moža in žene v zakonu. Ta vez nastane iz njune ljubezni, ki je znamenje in navzočnost Božje ljubezni in izhaja iz priznavanja in sprejemanja dobrine spolne različnosti, po kateri se morejo zakonci združiti v eno meso (prim. 1 Mz 2,24) in so zmožni spočeti novo življenje, ki izraža Stvarnikovo dobroto, njegovo modrost in njegov načrt ljubezni. Utemeljena na tej ljubezni si moreta mož in žena obljubiti medsebojno ljubezen z dejanjem, ki vključuje njuno celotno

življenje in v mnogih potezah spominja na vero. Obljubiti ljubezen, ki velja za vedno, je mogoče, če odkrijemo načrt, ki je večji kakor lastni načrti. Tisti načrt nas nosi in nam dovoli, da ljubljene osebi podarimo vso prihodnost. Vera nato pomaga dojeti spočenjanje otrok v vsej globini in v vsem bogastvu, ker v tem spoznavamo Stvarnikovo ljubezen, ki nam podarja in zaupa skrivnost novega človeka. Tako je Sara postala mati na temelju svoje vere, ker je računala na Božjo zvestobo njegovi obljubi (prim. Heb 11,11).

53. V družini vera spremlja vsa življenjska obdobja, od otroštva naprej. Otroci se naučijo zaupati ljubezni svojih staršev. Zato je pomembno, da starši skupaj živijo vero v družini, ki spremlja zorenje vere otrok. Zlasti mladi ljudje, ki so v tistem življenjskem obdobju, ki je za vero tako večplastno, bogato in pomembno, naj začutijo bližino in ljubečo naklonjenost družine in cerkvenega občestva na svoji poti rasti v veri. Vsi smo videli, kako se mladi ljudje na svetovnih dnevih mladih veselijo svoje vere in si prizadevajo, da bi živeli vedno trdnejšo in velikodušnejšo vero. Mladi ljudje hočejo nekaj velikega v življenju. Srečanje s Kristusom, ko se pustijo osvojiti in voditi njegovi ljubezni, razširja obzorje življenja in mu daje trdno upanje, ki ne razočara. Vera ni zatočišče za ljudi brez poguma, temveč razširja življenje. Vera pomaga odkriti veliko poklicanost, poklicanost za ljubezen, in jamči, da je ta ljubezen zanesljiva in vredna, da se ji izročimo, saj je utemeljena na Božji zvestobi, ki je močnejša kakor vsa naša šibkost.

Luč za življenje v družbi

54. Vera, ki jo v družini sprejmemo in poglobimo, postane luč, ki zmore osvetliti vse družbene odnose. Kot izkušnja Božjega očetovstva in usmiljenja nas nato usmeri na pot bratstva. V »moderni« so skušali zgraditi vesoljno bratstvo med ljudmi na osnovi njihove enakosti. Postopno pa smo razumeli, da to bratstvo ne more obstati, če mu manjka odnos do skupnega Očeta kot poslednjega

temelja. Potrebno se je torej vrniti k resnični korenini bratstva. Zgodovina vere je bila od svojega začetka zgodovina bratstva, četudi ne povsem brez sporov. Bog pokliče Abrahama, naj odide iz svoje dežele, in mu obljubi, da ga bo naredil za velik narod, za veliko ljudstvo, na katerem bo Božji blagoslov (prim. 1 Mz 12,1–3). Ko napreduje odrešenjska zgodovina, človek odkrije, da Bog hoče, naj bodo vsi kot bratje in sestre deležni edinega blagoslova, ki doseže svojo polnost v Jezusu, da bi vsi postali eno. Oče nam naklanja neizčrpno ljubezen v Jezusu tudi po navzočnosti brata. Vera nas uči videti, da je v vsakem človeku blagoslov zame, da me svetloba Božjega obličja obseva po bratovem obličju.

Koliko blagodejnosti je pogled krščanske vere prinesel občestvu ljudi za njihovo skupno življenje! Po zaslugi vere smo dojeli edinstveno dostojanstvo vsakega človeka, ki ga v antičnem svetu niso mogli videti tako jasno. V drugem stoletju je pogan Kelz očital kristjanom tisto, kar je imel za utvaro in prevaro: namreč mišljenje, da je Bog ustvaril svet za človeka in postavil človeka na vrh vsega vesolja. Vprašal se je: »Če rečemo, da te stvari /rastline/ rastejo za človeka, zakaj bi trdili, da raje rastejo za ljudi kakor za nerazumne in divje živali?«⁴⁶ »Če bi kdo mogel gledati navzdol z nebes, v čem bi se naše dejavnosti razlikovale od dejanj mravelj in čebel?«⁴⁷ V središču svetopisemske vere je ljubezen Boga, njegova dejanska skrb za vsakega človeka, njegov odrešenjski načrt, ki obsega vse človeštvo in vse stvarstvo ter dosega svoj vrhunec v učlovečenju, smrti in vstajenju Jezusa Kristusa. Če se stemni ta resničnost, odpade kriterij, da bi razlikovali, kaj napravlja človekovo življenje dragoceno in edinstveno. Človek izgubi svoje mesto v vesolju. Izgubi se v naravi in se odpove svoji moralni odgovornosti, ali pa si lasti pravico, da je popoln gospodar, in si pripisuje brezmejno oblast za manipulacijo.

55. Vera nam poleg tega pomaga, da po razodetju ljubezni Boga Stvarnika bolj spoštujemo naravo. Vera nam namreč da spoznati slovnico, ki jo je Bog vpisal v naravo, in prebivališče, ki nam je zaupano, da ga negujemo in varujemo. Pomaga nam najti razvoj-

ne vzorce, ki niso osnovani samo na koristi in dobičku, ampak priznavajo stvarstvo kot dar, katerega dolžniki smo vsi. Uči nas najti pravične oblike vladanja in pri tem priznavati, da avtoriteta prihaja od Boga zato, da bi služila skupni blaginji. Vera daje tudi možnost za odpuščanje, ki pogosto potrebuje čas, prizadevnost, potrpežljivost in zavzetost. Odpuščanje je mogoče, če odkrijemo, da je dobro vedno prvotnejše in močnejše kakor zlo, in da je beseda, s katero Bog potrjuje naše življenje, globlja kakor vse naše zavračanje. Sicer pa je že s čisto antropološkega vidika edinost nad sporom. Seveda moramo vzeti nase tudi spor. Če se spustimo vanj, se moramo potruditi, da ga rešimo in premagamo s tem, da ga spremenimo v člen verige in del razvoja k edinosti.

Če izginja vera, obstaja nevarnost, da skopni tudi temelj življenja, kakor je svaril pesnik T. S. Eliot: »Ali vam je res treba reči, da bodo celo tako skromni dosežki, / s katerimi se lahko bahate kot olikana družba, / komaj preživeli vero, kateri dolgujejo svojo pomembnost?«⁴⁸ Če iz naših mest odstranimo vero v Boga, tedaj bi zaupanje med nami oslabelo, ostali bi združeni samo iz strahu, in stabilnost bi bila ogrožena. Pismo Hebrejcem pravi: »Bog se ne sramuje, da se imenuje njihov Bog; kajti mesto jim je pripravil« (Heb 11,16). Izraz »ne sramuje se« je povezan z javnim priznanjem. To pomeni, da Bog s svojim stvarnim delovanjem javno priznava svojo navzočnost med nami, priznava svojo željo, da bi okrepil medčloveške odnose. Ali se morda mi sramujemo, da bi Boga imenovali svojega Boga? Ali ga v svojem življenju v javnosti ne priznavamo kot svojega Boga in ne predstavljamo veličine skupnega življenja, ki jo on omogoča? Vera osvetljuje življenje v družbi. Vera ima ustvarjalno moč za vsak nov trenutek zgodovine, ker postavlja vse dogodke v odnos do izvira in cilja vsega v Očetu, ki nas ljubi.

Tolažilna moč v trpljenju

56. Sveti Pavel povezuje svojo vero z oznanjevanjem evangelija, ko piše kristjanom v Korintu o svojih težavah in skrbeh. Pove

namreč, da se v njem izpolnjuje svetopisemsko mesto: »Veroval sem, zato sem govoril« (2 Kor 4,13). Apostol se sklicuje na besedo Psalma 116, kjer psalmist vzklika: »Zaupal sem tudi, ko sem govoril: 'Zelo sem v stiski'« (v. 10). Govorjenje o veri pogosto vključuje tudi govor o bolečih preizkušnjah. A prav v tem sveti Pavel vidi prepričljivo oznanjevanje evangelija, ker se v slabosti in trpljenju javlja in razkriva Božja moč, ki presega našo slabotnost in naše trpljenje. Apostol sam je blizu smrti, ki postane življenje za kristjane (prim. 2 Kor 4,7–12). V uri preizkušnje nas razsvetli vera. Prav v trpljenju in slabotnosti se pokaže: »Ne oznanjamo /.../ sebe, ampak Jezusa Kristusa kot Gospoda« (2 Kor 4,5). Enajsto poglavje Pisma Hebrejcem se konča z opozorilom na tiste, ki so trpeli zaradi vere (prim. 11,35–38). Med njimi ima posebno mesto Mojzes, ki je vzel nase Mesijevo trpljenje (prim. v. 26). Kristjan ve, da trpljenja ni mogoče odstraniti. A trpljenje lahko dobi smisel, lahko postane dejanje ljubezni in izročitve Bogu, ki nas ne zapusti. Na ta način postane stopnja rasti v veri in v ljubezni. Če kristjan premišljuje, kako je Kristus tudi v trenutku najhujšega trpljenja na križu (prim. Mr 15,34) eno z Očetom, se nauči biti deležen samega Jezusovega pogleda. Celo smrt je osvetljena in jo je mogoče doživeti kot poslednji klic vere, kot zadnji »Pojdi iz svoje dežele!« (1 Mz 12,1), kot zadnji »Pridi!«, ki ga izreka Oče. Njemu se izročamo v zaupanju, da nas bo okrepil tudi pri dokončnem koraku.

57. Luč vere nam ne pusti, da bi pozabili na trpljenje sveta. Koliko možem in ženam so trpeči posredovali luč! Svetemu Frančišku Asiškemu gobavec in blaženi materi Tereziji njeni ubogi. Razumeli so skrivnost, ki je bila navzoča v njih. Gotovo niso izbrisali vseh njihovih bolečin, ko so se jim približali, in tudi niso mogli pojasniti vsega zla. Vera ni luč, ki prežene vsako našo temo, ampak je svetilka, ki vodi naše korake ponoči, in to zadostuje za pot. Bog ne daje trpečemu misli, ki vse pojasni, ampak mu ponudi odgovor v obliki spremljajoče navzočnosti, zgodbe dobrega, ki se poveže z vsako zgodbo trpljenja, da bi v njej odprla vrata k luči. V Kristusu je Bog sam hotel deliti to pot z nami in nam podariti svoje gledanje,

da bi v njem videli luč. Kristus, ki je prestal bolečino, je »začetnik in dopolnitelj vere« (Heb 12,2).

Trpljenje nas spominja na to, da vera služi skupni blaginji, ker vedno služi upanju, ki gleda naprej. Upanje namreč ve, da naša družba lahko dobi trden in trajen temelj samo od Boga, samo od prihodnosti, ki prihaja od vstalega Jezusa. V tem smislu je vera povezana z upanjem, da imamo večno prebivališče, ki ga je Bog že pripravil v Kristusu, v njegovem telesu, tudi če razpade naše zemeljsko bivališče (prim. 2 Kor 4,16–5,5). Dinamika vere, upanja in ljubezni (prim. 1 Tes 1,3; 1 Kor 13,13) nam pomaga, da se zavzemamo za skrbi vseh ljudi, ko potujemo k tistemu mestu, »ki ga je Bog sam načrtoval in zgradil« (Heb 11,10), ker »upanje ne osramoti« (Rim 5,5).

V edinosti z vero in ljubeznijo nas upanje vodi v varno prihodnost. Ta ima drugačno obzorje kakor varljive ponudbe malikov sveta, a podeljuje nov polet in novo moč vsakdanjemu življenju. Ne pustimo si ukrasti upanja. Ne dopustimo, da se upanje izgubi z neposrednimi rešitvami in ponudbami, ki nas zadržujejo med potjo in »drobijo« čas, ko ga spreminjajo v prostor. Čas je vedno nad prostorom. Prostor ovira postopke. Čas pa jih vodi v prihodnost in sili, da gremo naprej polni upanja.

Blagor ji, ki je verovala (prim. Lk 1,45)

58. V priliki o sejalcu nam sveti Luka posreduje naslednje besede, s katerimi Gospod razloži pomen »dobre zemlje«: »Seme v dobri zemlji so tisti, ki z dobrim in iskrenim srcem slišijo besedo in jo ohranijo ter v stanovitnosti obrodijo sad« (Lk 8,15). V okviru Lukovega evangelija omemba dobrega in iskrenega srca, ki sliši in ohrani besedo, posredno ponazarja vero Device Marije. Isti evangelist govori o Marijinem spominu, govori o tem, kako je Marija vse, kar je slišala in videla, ohranila v svojem srcu, tako da je beseda mogla obroditi sad v njenem življenju. Gospodova Mati je popolna ikona vere, kakor je vzkliknila sveta Elizabeta: »Blagor ji, ki je verovala« (Lk 1,45).

V Mariji, Sionski hčeri, se izpolni dolga zgodovina vere v Stari zavezi s pripovedjo o mnogih vernih ženah od Sare naprej. Te žene so bile poleg očaka Abrahama prostor, kjer se je izpolnila Božja obljuba in je vzcvetelo novo življenje. V polnosti časa je Bog nagovoril Marijo, ki je z vsem svojim bitjem sprejela Besedo v svojem srcu, da si je v njej privzela meso in se iz nje rodila kot luč za ljudi. Sveti mučenec Justin v svojem *Dialogu s Trifonom* uporabi lep izraz, ko pravi, da je Marija spočela »vero in veselje,«⁴⁹ ko je sprejela angelovo oznanilo. V Jezusovi Materi je vera v resnici obrodila bogat sad. Ko naše duhovno življenje obrodi sad, smo napolnjeni z veseljem, kar je najjasnejše znamenje veličine vere. Marija je v svojem življenju izpolnila romanje vere v hoji za svojim Sinom.⁵⁰ Tako je bila v Mariji starozavezna pot vere sprejeta v hojo za Jezusom in se mu pusti preoblikovati, ko vstopi v gledanje učlovečenega Božjega Sina.

59. Smemo reči, da se v blaženi Devici Mariji izpolnjuje to, kar sem prej poudaril, namreč da je verujoči popolnoma privzet v svojo izpoved vere. Marija je s svojim odnosom do Jezusa tesno povezana s tem, kar verujemo. V deviškem spočetju Jezusa v Mariji imamo jasno znamenje Kristusovega božjega sinovstva. Kristusov večni izvor je v Očetu. Kristus je Sin v polnem in edinstvenem pomenu. Zato je rojen v času brez sodelovanja moža. Kot Sin more Jezus prinesiti svetu nov začetek in novo luč, polnost zveste ljubezni Boga, ki se izroča ljudem. Po drugi strani pa je resnično Marijino materinstvo zagotovilo, da ima Božji Sin pristno človeško zgodovino in resnično meso, v katerem je mogel umreti na križu in vstati od mrtvih. Marija ga je spremljala vse do vznožja križa (prim. Jn 19,25), od koder naj bi njeno materinstvo segalo do vsakega učenca njenega Sina (prim. Jn 19,26–27). Po Jezusovem vstajenju in vnebohodu je bila navzoča tudi v dvorani zadnje večerje, da bi z apostoli prosila za dar Duha (prim. Apd 1,14). Tok ljubezni med Očetom in Sinom v Duhu je tekel skoz našo zgodovino. Kristus nas priteguje k sebi, da bi nas mogel rešiti (prim. Jn 12,32). V središču vere je opredelitev za Jezusa, Božjega

Sina, rojenega iz žene, ki nas po daru Svetega Duha vodi v božje otroštvo (prim. Gal 4,4–6).

60. V molitvi se obrnimo na Marijo, mater Cerkev in mater naše vere.

O Mati, pomagaj naši veri!

Odpri naše srce Besedi, da bomo prepoznali Božji glas in njegov klic.

Prebudi v nas željo, da bomo sledili njegovim korakom, ko »gremo iz svoje dežele« in prejmemo njegove obljube.

Pomagaj nam, da se nas bo dotaknila njegova ljubezen in da se bomo v veri mogli dotakniti njega.

Pomagaj nam, da se mu bomo povsem izročili, verovali v njegovo ljubezen, zlasti v trenutkih stiske in križa, ko je naša vera poklicana k rasti in zorenju.

Vsej v našo vero veselje Vstalega.

Spomni nas na resnico: Kdor veruje, ni nikoli sam.

Uči nas gledati z Jezusovimi očmi, da bo on luč na naši poti. Naj luč vere v nas nenehno raste, dokler ne pride oni dan brez zatona, Jezus Kristus sam, tvoj Sin, naš Gospod!

Dano v Rimu, pri Svetem Petru, 29. junija, na slovesni praznik svetih apostolov Petra in Pavla, v letu 2013, prvem letu mojega papeževanja.

Franciscus

Opombe

¹ *Dialogus cum Tryphone Iudaeo*, 121, 2: PG 6, 758.

² Klemen Aleksandrijski, *Protrepticus*, IX: PG 8, 195.

³ *Brief an Elisabeth Nietzsche* (11. junija 1865), v: *Werke in drei Bänden*, München 1954, 953sl.

⁴ *Raj 24*, 145–147. Slovenski prevod: *Božanska komedija*, prevedel Andrej Capuder, MD Celje 2005, 188.

⁵ *Acta Sanctorum*, Iunii, I, 21.

⁶ »Če koncil izrecno ne obravnava vere, pa govori o njej na vsaki strani, priznava njeno življenjsko in nadnaravno značilnost, jo predpostavlja kot celovito in krepko, ter na njej gradi svoj nauk. Dovolj bi bilo spomniti na koncilске trditve /.../, da bi se zavedeli bistvene pomembnosti, ki jo koncil v dosledni povezanosti z naukom cerkvenega izročila pripisuje veri, pravi veri, ki ima Kristusa za izvir, cerkveno učiteljstvo pa za prevodnika« (Pavel VI., *Splošna avdienca* /8. marca 1967/: *Insegnamenti V* /1967/, 705).

⁷ Prim. npr. *Prvi vatikanski koncil*, Dogm. konst. o katoliški veri *Dei Filius*, pogl. III: DS 3008–3020; *Drugi vatikanski koncil*, Dogm. konst. o Božjem razodetju *Dei Verbum*, 5; *Katekizem katoliške Cerkve* 153–165.

⁸ Prim. *Kateheza V*, 1: PG 33, 505A.

⁹ *In Psal.* 32, II, s. I, I, 9: PL 36, 284.

¹⁰ *Die Erzählungen der Chassidim*, Zürich 1949, 793.

¹¹ *Émile*, Paris 1966, 387.

¹² *Lettre à Christophe de Beaumont* (1793), Lausanne 1993, 110.

¹³ Prim. *In Joh. Evang.* 45, 9: PL 35, 1722–1723.

¹⁴ *Drugi del*, IV.

¹⁵ *De continentia* 4, 11: PL 40, 356.

¹⁶ *Vom Wesen katholischer Weltanschauung* (1923), v: *Unterscheidung des Christlichen. Gesammelte Studien 1923–1963*, Mainz 1963, 24.

¹⁷ XI, 30, 40: PL 32, 825.

¹⁸ Prim. pr. t., 825–826.

¹⁹ Prim. *Vermischte Bemerkungen / Culture and Value*, G. H. von Wright (ed.), Oxford 1991, 32–33; 61–64.

²⁰ Prim. *Homiliae in Evangelia*, II, 27, 4: PL 76, 1207.

²¹ Prim. *Expositio super Cantica Cantorum XVIII*, 88: CCL, *Continuatio Mediaevalis* 87, 67.

²² *Pr. t.*, XIX, 90: CCL, *Continuatio Mediaevalis* 87, 69.

²³ »Bogu, ki se razodeva, smo dolžni 'poslušnost vere' (Rim 16,26; prim. Rim 1,5; 2 Kor 10,5.6). Z njo se človek svobodno vsega izroči Bogu, ko razodevajočemu Bogu izkaže 'popolno pokorščino razuma in volje' in prostovoljno pritrdi njegovemu razodetju. Da pride do take vere, je potrebna predhodna pomagajoča Božja milost ter notranja podpora Svetega Duha, ki naj nagiblje srce in ga obrača k Bogu, odpira duha in 'vsem daje lahkoto, da resnici pritrdijo in jo z vero sprejmejo'. Da bi pa umevanje razodetja postalo vedno globlje, v ta namen isti Sveti Duh vero neprestano spolnjuje s svojimi darovi« (*Drugi vatikanski koncil*, Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju *Dei Verbum*, BR 5).

²⁴ Prim. Heinrich Schlier, *Meditationen über den johanneischen Begriff der Wahrheit*, v: *Besinnung auf das Neue Testament. Exegetische Aufsätze und Vorträge 2*, Freiburg, Basel, Wien 1959, 272.

²⁵ Prim. *Summa Theologiae* III, q. 55, a 2, ad 1.

²⁶ *Sermo* 229/ L, 2: PL S 2, 576: »Tangere autem corde, hoc est credere«.

²⁷ Prim. okr. *Vera in razum*, št. 73: AAS (1999), 61–62. Slov. prevod v: CD 80, Ljubljana 1999.

²⁸ Prim. *Izpovedi VIII*, 12,29: PL 32,762.

²⁹ *De Trinitate XV*, 11,20: PL 42, 1071: »*Verbum quod intus lucet.*«

³⁰ Prim. *De civitate Dei XXII*, 30, 5: PL 41, 804.

³¹ Prim. *Kongregacija za verski nauk*, Izjava *Dominus Iesus* (6. avgusta 2000), 15: AAS 92 (2000), 756. Slov. prevod: Izjava »*Gospod Jezus*«, v: *Communio* 10 (2000) 193–221.

³² *Demonstratio apostolicae praedicationis*, 24, SC 406, 117.

- ³³ Prim. *Bonaventura, Breviloquium, Prd.*: Opera Omnia, V, Quaracchi, 1891, 210; *In I Sent. Proem. q. 1, resp.*: Opera Omnia, I, Quaracchi 1891, 7; Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae* I, q. 1.
- ³⁴ Prim. *De Baptismo* 20, 5: CCL I, 295.
- ³⁵ Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju, *Dei Verbum*, BR 8.
- ³⁶ Prim. *Drugi vatikanski koncil*, Konstitucija o svetem bogoslužju *Sacrosanctum Concilium*, B 59.
- ³⁷ Prim. *Epistula Barnabae* 11, 5: SC 172, 162.
- ³⁸ Prim. *De nuptiis et concupiscentia* I, 4,5: PL 44, 413: »*Habent quippe intentionem generandi regenerandos, ut qui ex eis saeculi filii nascuntur in Dei filios renascantur.*«
- ³⁹ *Drugi vatikanski koncil*, Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju *Dei Verbum*, BR 8.
- ⁴⁰ *In nativitate Domini sermo* 4, 6: SC 22, 110.
- ⁴¹ Prim. Irenej, *Adversus haereses* I, 10,2: SC 264, 160.
- ⁴² Prim. *Pr. t.*, II, 27, 1: SC 294, 264.
- ⁴³ Prim. Avguštin, *De sancta virginitate*, 48, 48: PL 40, 424–425: »*Servatur et in fide inviolata quaedam castitas virginalis, qua Ecclesia uni viro casta cooptatur.*«
- ⁴⁴ Prim. *An Essay on the Development of Christian Doctrine* (1878), Uniform Edition: Longmans, Green and Company, London, 1868–1881, 185–189.
- ⁴⁵ Prim. *Drugi vatikanski koncil*, Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju *Dei Verbum*, BR 10.
- ⁴⁶ Origen, *Contra Celsum* IV, 75: SC 136, 372.
- ⁴⁷ *Pr. t.*, 85: SC 136, 394.
- ⁴⁸ *Choruses from The Rock*, v: *The Collected Poems and Plays* 1909–1950, New York 1980, 106.
- ⁴⁹ Prim. *Dialogus cum Tryphone Iudaeo* 100, 5: PG 6, 710.
- ⁵⁰ Prim. *Drugi vatikanski koncil*, Dogmatična konstitucija o Cerкви *Lumen gentium*, C 58.